

DÉVAVÁNYA
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉNEK
FELÜLVIZSGÁLATA
ALÁTÁMASZTÓ MUNKARÉSZEK

Tervező:
Tér és Terület Kft.
Gyula, Hajnal utca 25/2.

**Kapcsolat a területrendezési tervekkel,
Beépítésre szánt területek fejlesztése, javaslatok:**

Torma Gyöngyi, vezető tervező
TT-1/04-0135
okl. építészmérnök, vezető településtervező

Számítógépes feldolgozás:

Benkő Lajos
településmérnök

Tájhasználat, zöldterületek:

Szászné dr. Várkonyi Adrienn
TK/1-04-0220
okl. tájépítész mérnök

Energiaellátás, távközlés:

Szrnka János
TE-T, TH-T 04 0033
vill. tervező

Közlekedés:

Fehér Géza közlekedéstervező
TRk-T/04-0043

Közművek:

Mult József
TV-T, TE-T, GO-T, VZ, SZVV-3.5, SZVV-3.2, 04-061-96
vízellátási, csatornázási üzemmérnök

Környezetvédelem:

Tóth Ferenc
KF-; KB-T; SZKV-1.1,1.2,1.3,1.4/04-183-96,
KTM 108/96 környezetvédelmi szakértő

Gyula, 2013. február

Tartalomjegyzék

A jelenleg hatályos településrendezési terv értékelése	4. oldal
Kapcsolat a területrendezési tervekkel	6. oldal
Tájrendezési javaslat	22. oldal
Beépítésre szánt területek fejlesztése	31. oldal
Belterületi zöldterületek	34. oldal
Közlekedési javaslat	37. oldal
Geológiai, vízföldtani adottságok, ásványvagyon, víz-, gázellátás, csapadékvíz és szennyvízelvezetés, elektromos-energia ellátás, hírközlés	41. oldal
Környezetvédelmi, környezetalakítási javaslat	48. oldal

A jelenleg hatályos településrendezési terv értékelése

Előzmények

Dévaványa Város Önkormányzata a jelenleg hatályos településrendezési tervét 2004. februárjában fogadta el a településfejlesztési koncepció jóváhagyását követve. A jelenlegi felülvizsgálat egyrészt ezért is szükséges, hiszen ez a terv 2014-ben érvényét veszti, és akkorára új, hatályos tervvel szeretne rendelkezni a város.

Az eltelt idő miatt részben új igények is megjelentek, amelyek területfelhasználási módosítást igényelnek, ill. vannak szabályozással kapcsolatos új igények is, amelyek azonban a településfejlesztési koncepció lényegét nem érintik.

A terv értékelése

A hatályos terv területfelhasználása alapvetően megfelelt az igényeknek. Változtatási igény elsősorban a gazdasági területek bővítéseként merül fel. Ez a folyamat részben már el is kezdődött a város északi határában az EJT Kft területének bővítésével. Ezt szeretné a város megelőzni, és a jellemzően önkormányzati tulajdonú területek bevonásával összefüggő gazdasági területet kialakítani (a felhasználásra van meglévő igény). Hasonló igény jelenik meg a délkeleti részen levő gazdasági ill. különleges területhez kapcsolódóan is.

A hatályos terv a település központjából lehatárolja azt a területet, amelyre rehabilitációs tervet kell készíteni ill. azt meg kell valósítani. El lehet mondani, hogy a közterületekre (utak, parkolók, autóbuszváró, zöldfelületek) ez elkészült, legnagyobb része megépült, ám a területet határoló épületek még nem újultak meg. Így ezt továbbra is fenntartjuk.

A 2004-es terv készítése idején rendelkezésre álló térkép részletezettsége nem volt olyan mélységű mint a jelenlegié, így vannak olyan területfelhasználások, amelyeket ezért kell pontosítani. Ugyanakkor az eltelt tíz év alatt bekövetkeztek olyan valós és jogszabályi változások, amelyeket a jelenlegi tervben át kell dolgozni.

Változtatási igény a természetvédelmi területekhez is kapcsolódik: változott a védelem jellege, a védett területek kiterjedése. A védett területeken a KMNP számára a Réhelyi Látogatóközpont és a különálló állattartó telepek bővítésére vonatkozóan kell megteremteni a lehetőséget a jelenlegi terv keretein belül.

Szabályozási előírásokban a helyi védett terület beépítési feltételeit – az utcáról nem láthatóakat –, telekalakítási – elsősorban már meglévő telkek esetén telekhatárrendezési – lehetőségeit szükséges kissé „lazább” módon megfogalmazni.

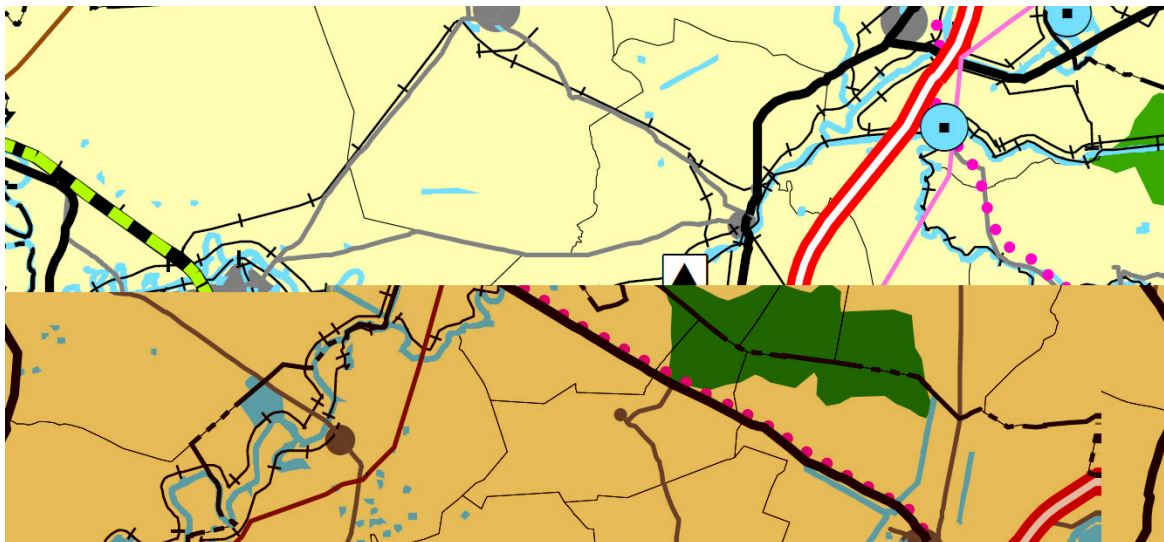
Az előírásoknak megfelelően a településszerkezeti tervhez viszonyítjuk a változásokat, de azt is el kell mondani, hogy a hatályos szerkezeti és a szabályozási terv között gyakorlatilag nincs eltérés (ahogyan ez egyébként jogszabályi elvárás is).

Kapcsolat a területrendezési tervekkel

Országos Területrendezési Terv (OTrT) Az Ország Szerkezeti Terve

Dévaványa

Látható, hogy az ország térszerkezeti terve szerint Dévaványa közigazgatási területének csaknem egésze mezőgazdasági térségbe tartozik. E mellett vízgazdálkodási térségeket jelöl a terv, melyek közül a közigazgatási területen azokat találjuk meg, amelyek a települési térség jelölése mellett, valójában a belterületen találhatóak (Túréri tavak). A települési térség 500-1000 ha között van. Ezeken túl a közút- és a vasúthálózat nyomvonalait jelöli a terv.

A település rendezési tervében a közigazgatási terület legnagyobb része mezőgazdasági terület, megegyezően az OTrT-vel. A nyomvonal jellegű létesítmények ugyancsak e tervvel megegyezően szerepelnek a település tervében.

Jelmagyarázat

ORSZÁGOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vízgazdálkodási térség

Települési térség

- 1000 ha felett
- 500-1000 ha között
- 100-500 ha között
- 100 ha alatt

ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBEVETT TÉRSÉG

(Országos műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények)

Villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei

- 750 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- 220 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték
- Egyéb erőmű
- Atomerőmű

Hulladék kezelés

- Veszélyes hulladék ártalmatlanító
- Radioaktív hulladék lerakó

Közlekedési hálózatok és építményeik

- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Országos kerékpárút törzshálózat
- Nagysebességű vasútvonal
- A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
- Egyéb országos törzshálózati vasútvonal
- Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő
- Országos jelentőségű polgári repülőtér
- Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszhető repülőtér
- Állami repülések céljára szolgáló repülőtér
- Közös felhasználású katonai és polgári repülőtér

Vízgazdálkodás építményei

- Elsőrendű árvízvédelmi fővonal
- Folyami nagyműtárgy
- Szükségátározó
- 10 millió m³-t meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőség
- A VTT I. ütemében megvalósuló árvízi tározó

ALAPTÉRKÉPI ELEMEEK

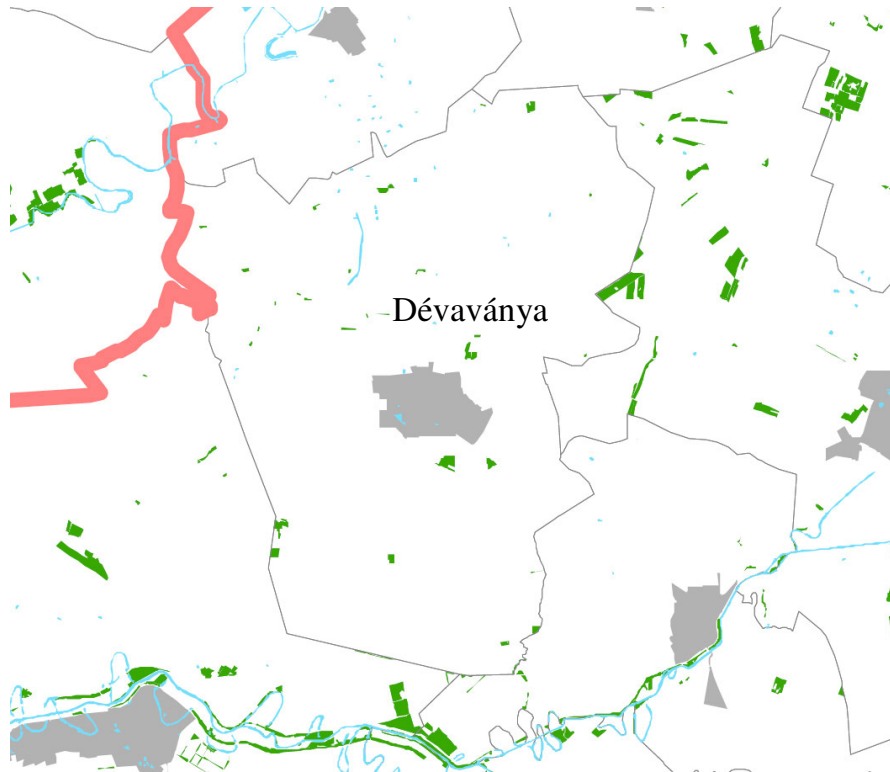
- Országhatár
- Megyehatár
- Településhatár
- Burkolt út

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete

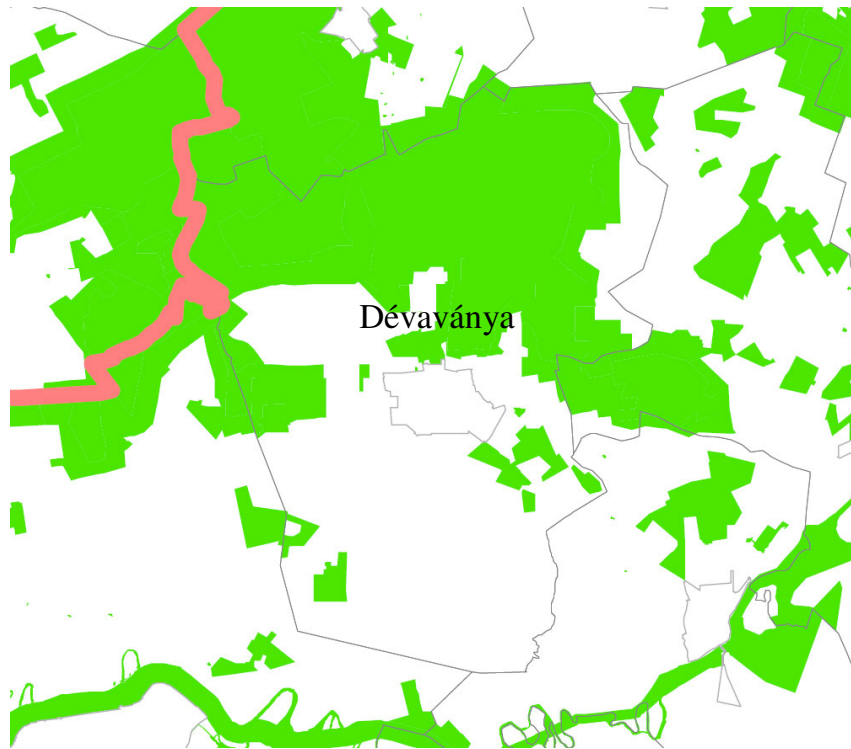
Jelmagyarázat

- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete
- Országhatár
- Megyehatár
- Közigazgatási határ
- Település
- Vízfelület

A jelölt kiváló termőhelyi adottságú erdők csaknem változatlanul szerepelnek a település rendezési tervében.

Országos ökológiai hálózat övezete

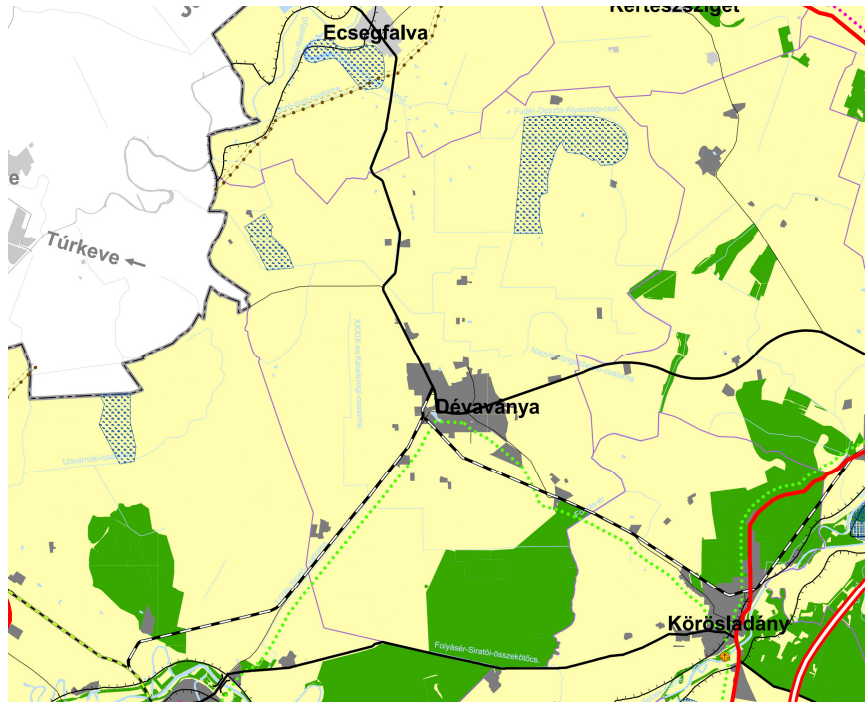

Jelmagyarázat

- Országos ökológiai hálózat övezete
- Országhatár
- Megyehatár
- Közigazgatási határ
- Település

Az országos ökológiai hálózat területei a város településrendezési tervében legnagyobb részt különböző kategóriájú természetvédelmi területként – elsősorban a belterülettől északra és nyugatra eső részek – , továbbá jellemzően erdő- vagy gyepterületként jelenik meg a település tervében. Új beépítésre szánt területet csak a Megyei Területrendezési Tervben pufferzónaként megjelenő, közvetlenül a belterületen ill. ahhoz kapcsolódóan jelöltünk ki.

Békés Megye Területrendezési Terve (BMTrT) Szerkezeti Terv

BMTrT-ben Déaványa területének legnagyobb része – a települési térségen kívül – mezőgazdasági térségbe van besorolva. Ez a településrendezési tervben is így van. Erdőgazdálkodási térséget a délkeleti részen találunk, viszont a település tervében elsősorban az északi részeken vannak meglévő és tervezett erdők, melyek területi arányban bőven kiteszik a megyei tervi arányt. A belvíztározónak jelölt területeken mezőgazdasági és erdőgazdasági területeket alakítottunk ki. Ugyanakkor a topográfiai adatok és a vízügyi adatszolgáltatás (árvíz által nem veszélyeztetett terület) ellentmond a kijelölésnek, így ezt az érdekelt felek véleménye alapján az államigazgatási egyeztetés során tisztázni kell.

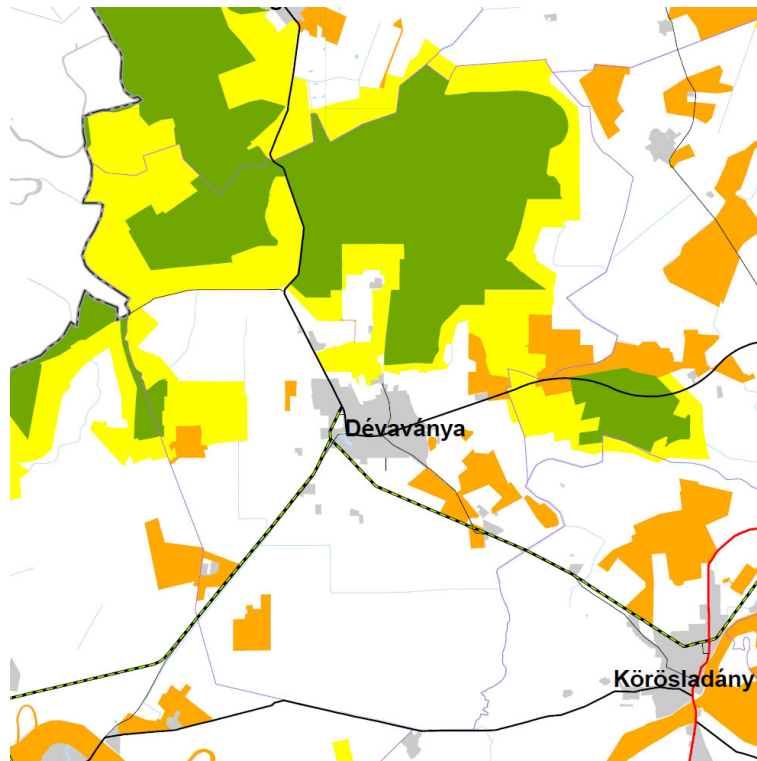
A vonalas jellegű közlekedési létesítmények – utak, vasutak – a település tervében azonos módon szerepelnek.

JELMAGYARÁZAT

	városias települési térség		országos kerékpárút törzshálózat eleme
	hagyományosan vidéki települési térség		térségi kerékpárút-hálózat eleme
	vegyes területfelhasználású térség		kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejlesztendő repülőtér
	építmények által igénybe vett térség		térségi jelentőségű logisztikai központ
	erdőgazdálkodási térség		gyorsforgalmi és főúthálózaton levő határátkelő, határátlépési pont
	mezőgazdasági térség		vasúti törzshálózaton lévő határátkelő, határátlépési pont
	vízgazdálkodási térség		térségi határátkelő
	gyorsforgalmi út - OTRT törvény szerinti nyomvonal		személyforgalmi kikötő
	főút		nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték
	mellékút		térségi szénhidrogén szállítóvezeték
	a transeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal		400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme
	egyéb országos törzshálózati vasútvonal		átvitelt befolyásoló 120 kV-os elosztó hálózat
	vasúti mellékvonal		térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat
	térségi mellékúton és vasúti mellékvonalon levő híd		kiserőmű
	szükségeltározó		elsőrendű árvízvédelmi fővonal
	1 millió m ³ -t meghaladó és 10 millió m ³ -nél kisebb tározási lehetőség	Egyéb alaptérképi jelek:	
	belvíztározó		országhatár
			megyehatár
			települési közigazgatási határ
			egyéb burkolt út
			vízfelület, vízfolyás

Ökológiai hálózat övezetei

JELMAGYARÁZAT	
	Magterület övezete
	Ökológiai folyosó övezete
	Puffer terület övezete

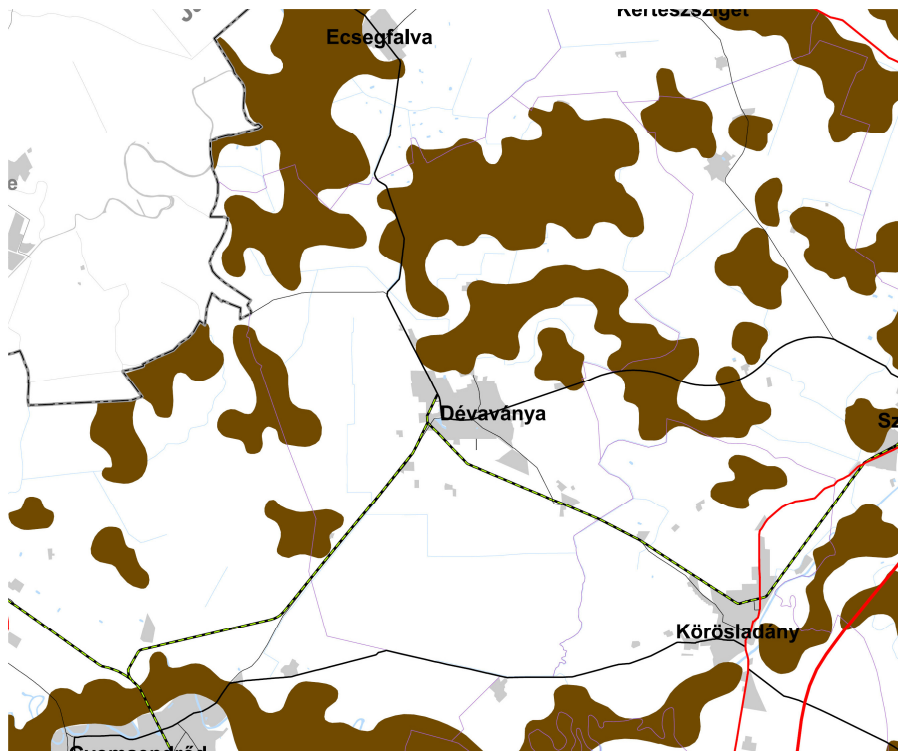
Egyéb alaptérképi jelek:	
	országhatár
	megyehatár
	települési közigazgatási határ
	települési terület
	gyorsforgalmi út
	főút
	térségi mellékút
	egyéb mellékút
	vasútvonal
	vizfelület, vízfolyás

Az ökológiai hálózat övezeteiből valamennyi érinti a város területét, különböző mértékben. A magterület elsősorban a Körös-Maros nemzeti Park területeit jelenti, a pufferzóna a kapcsolódó mezőgazdasági vagy erdőgazdasági területeket tartalmazza, míg az ökológiai folyosó elsősorban gyepeket, erdőterületeket, állóvizeket érint. Ezeket a területeket a terv tartalmazza, a védettségeket is azonos módon rögzíti a terv.

A védett területeken új beépítésre szánt területet – a pufferzóna kivételével, külön is egyeztetve a KMNP Igazgatóságával – nem jelöltünk ki.

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezet

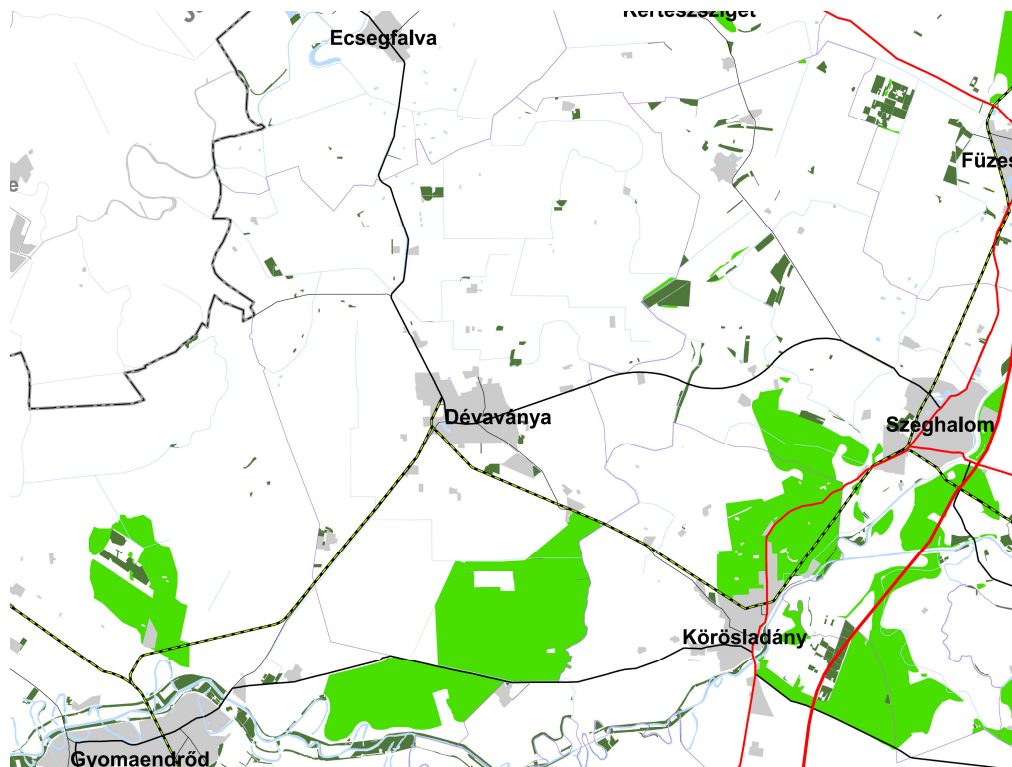

JELMAGYARÁZAT

- **Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete**
- **Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete**

A térségi jelentőségű tájképvédelmi területek érintik a települést, igen jelentős kiterjedésű területen. Ezek elsősorban a gyepterületek. Szinte valamennyi gyepek valamilyen módon védett, így egyrészt ez biztosítja a megmaradásukat. Ezen kívül – és a nem védett gyepeken is – olyan övezeti előírásokat alkalmazunk, amely a gyepegazdálkodás fennmaradását segíti, az ehhez illeszkedő esetleges építési lehetőséggel (legeltető állattartás létesítményei).

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete

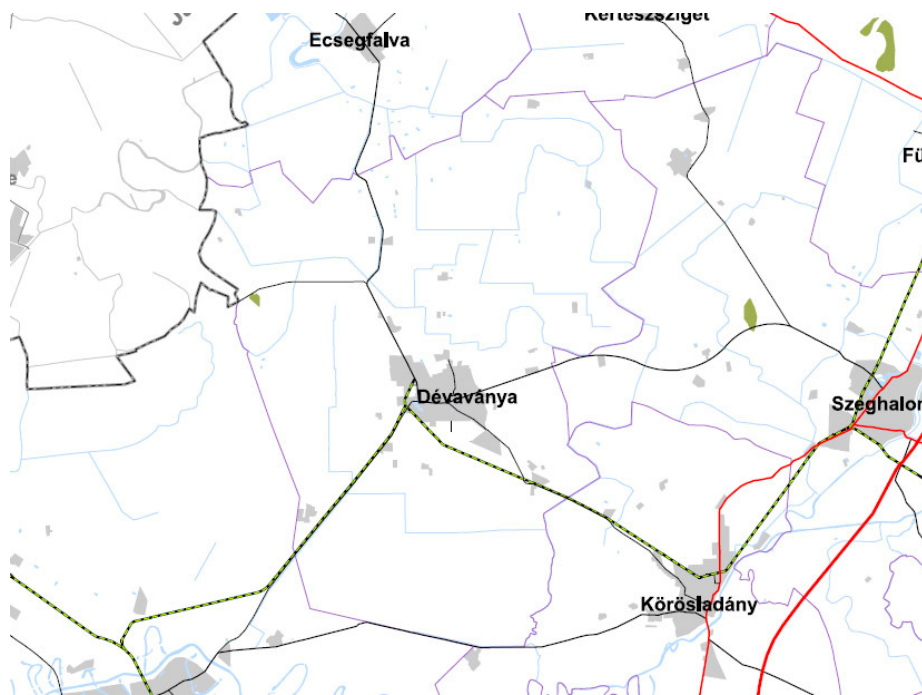
JELMAGYARÁZAT

- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete
- Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

A település tervében a kiváló termőhelyi adottságú erdők – amelyek az OTrT-ben is szerepelnek – teljes terjedelemben erdőként szerepelnek és a területi bővítéseket is elsősorban ezekhez kapcsolódva alakítottuk ki. A területi arányoknak megfelelően.

Térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete

JELMAGYARÁZAT

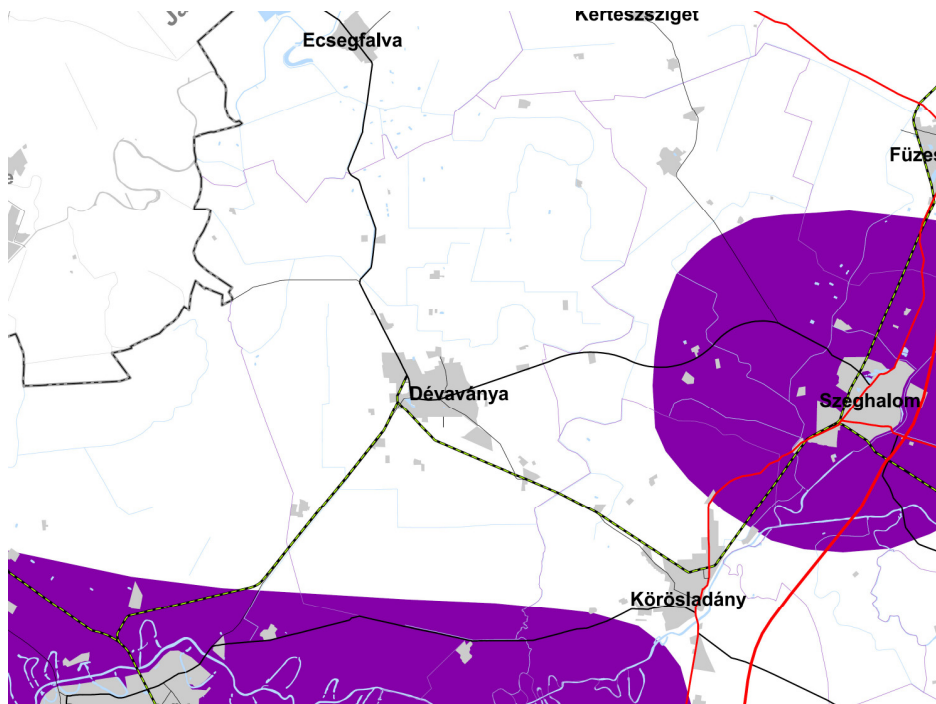
Térségi hulladéklerakó hely
kijelöléséhez vizsgálat alá vonható
terület övezete

A térségi hulladéklerakó kijelölésével nem élünk, mert a kijelölt terület Natura 2000 területen belül található.

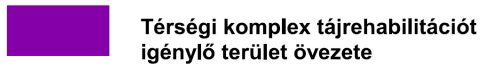

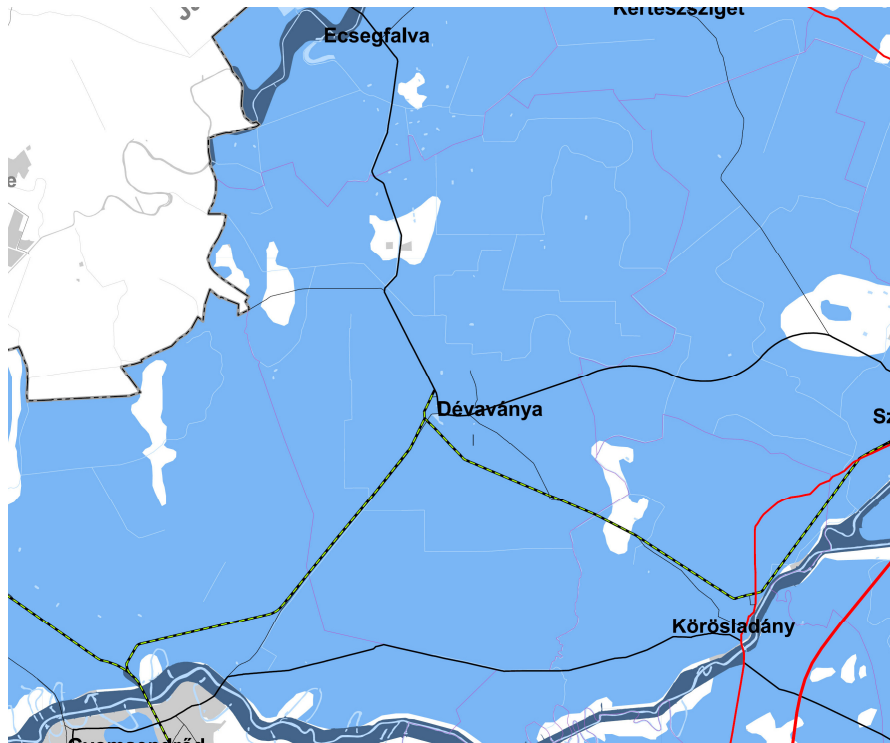
Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

JELMAGYARÁZAT

A település igazgatási területének déli részét érinti a tájrehabilitációs övezet. Ez a terület egykor vízállásos térség volt (folyó elöntötte), majd a mélyfekvésű részek és a vízmegtartás kihasználására rizstermesztés alakult ki a területen. Ez mára jórészt megszűnt, de a gátrendszere helyenként még látható. Ezek elbontása, esetleg a gyepgazdálkodás visszaállítása jön szóba rehabilitációként.

JELMAGYARÁZAT

- Nagyvízi meder övezete
- Rendszeresen belvív járta terület övezete

A város csaknem teljes igazgatási területe belvívjárta terület. Ennek megfelelően a beépített területeken vagy már megépült, vagy bármely beépítés megkezdése előtt szükséges megépíteni a csapadékvíz elvezető rendszert. (Megfigyelhető, hogy a legnagyobb külterületi majorok ill. lakott területek a belvív által nem érintett magaslati részekre települtek – pl.: Réhely, Kéthalom –.)

Megállapítás a Megyei Területrendezési Tervről

Alaposan áttekintve BMTrT-ét valamint a város tényleges állapotát, sajnos el lehet mondani, hogy több ellentmondás is fennáll. Ellentmondás van magán a terven belül is (szerkezeti terv és övezeti tervlapok, OTrT és BMTrT) ill. a terv és a valóságos állapot között. Éppen ezért elsődlegesen a valós állapotot és az OTrT-et vettük alapul.

Területi mérleg

Területfelhasználás	Békés Megye Trt.*	Megengedett maximális eltérés	Déaványa településrendezési terve	Eltérés a területrendezési tervtől
Városias települési térség	711,69ha 3,29%	-	%	
Mezőgazdasági térség	20677,56ha 95,46%	-15%	%	%
Erdőgazdálkodási térség	239,56 1,11%	-15%	%	%
Vízgazdálkodási térség	31,88ha 0,15%	-10%	%	%
Egyéb területek (pl. különleges, közlekedési, stb.)	-	-	%	%
Összesen	21660,65ha 100,01%*		21655,20ha (ebből belterület 716,77ha)**	

*Forrás: Békés Megye Területrendezési Terve (Békés Megye Önkormányzatának hivatalos weboldala)

** Statisztikai adat

Az előző ismertetések és számítások alapján kijelentem, hogy Déaványa településrendezési terve megfelel mind az Országos mind pedig a Békés megyei területrendezési tervnek.

Tájrendezési javaslat

A tájhasználat értékelése

Dévaványa nagyobb területe a Dévaványai-síkhöz, kisebb része a Körösmenti-síkhöz tartozik. A település jellemzően mezőgazdasági jellegű, alföldi település. Külterületét két, területileg is jól elkülönülő tájhasználat:

- a szántóföldi növénytermesztés, valamint
- a természetvédelmi célú területhasznosítás

jellemzi.

Dévaványa mocsaraktól, zsombékos nádasoktól körülvelt helyen egy szigetre települt. A terület nagy része hajdan a térséget sűrűn átszövő Körösök, Berettyó és mellékvizeik területe volt. Már az első katonai felmérés térképén jól érzékelhető azt akkori tájszerkezet, legfontosabb erek a Nagy-ér és a Katalszeg-ér, melyek szeszélyesen kanyarognak a település környékén. A tájat nagyterjedésű tavak, nádasok, mocsarak, rétek, erdők uralták, csak kis részt szántó területek, a táj képét a buja növényzetű, gazdag állatvilágú vizes élőhelyek határozták meg. Helytörténeti anyagokban is hasonlókat olvashatunk: „a lápi talaj kiemelkedő részein nyírfák, égerek és hatalmas fűzek látszottak, a magasabb vízmentes részeken pedig hatalmas östölgy erdők területek el, szil és kőrisfákkal vegyesen”. A természeti környezethez alkalmazkodó lakosság között sok volt a halász, csíkász, rákász, pákász, darvász, solymász, békász, méhész. A kiterjedt gyepterületek miatt a lakosság egy másik része állattartással (szarvasmarha és ló) foglalkozott, mely a XIX. század második feléig külterjes formában folyt. A szántóföldi növénytermesztés elterjedésének a kedvezőtlen természeti adottságok (időszakos elárasztás, pangó belvizek keletkezése, nehezen művelhető, rossz vízvezető képességű talaj) szabtak gátat.

A Berettyó vízszabályozási munkálataihoz 1896-ban fogtak hozzá. A folyószabályozások, lecsapolások lehetővé tették a külterület nagy részének művelés alá vonását. Ennek következtében az utóbbi száz évben a **szántóföldek** aránya ugrásszerűen megemelkedett a természetes növénytakaróval fedett területek rovására, amely a táj képét gyökeresen megváltoztatta.

A tájszerkezet változása jól nyomon követhető az alábbi földhasználati adatok vizsgálatával.

1851-ben Fényes Elek leírása szerint „Dévaványa határa 47.000 kat. hold, amelyből szántó 7.000 hold (14,9 %), legelő 12.000 hold (25,5 %), szőlő 250 hold (0,5 %), nádtermő rét 5.400 hold (11,5 %), a többi része a határnak (azaz 22.350 hold – 47,6 %) amikor nincs rajta víz, kaszáló”.

Az 1987-es ÖRT szerint a külterület 20.956 ha, ebből szántó 14.869 ha (70,9 %), gyepterület 4.534 ha (21,6 %), kert és gyümölcsös 68 ha (0,33 %), erdő 375 ha (1,79 %).

A fenti földhasználati adatok vizsgálatából kiderül, hogy a vízrendezések előtt a szeszélyes vízjárás következtében a folyamatosan művelhető terület 1851-ben az egész határnak mindössze 15 %-át tette ki, ekkor a gyepterület és a kaszálóterületek 73,1 %-ot foglaltak el, ezzel szemben napjainkban a külterületnek kb. 71 %-át borítják szántóterületek és a gyepterületek 21,6 %-ban fordulnak elő. Megállapítható tehát, hogy ma a szántóterületek uralják a tájat (annak ellenére, hogy a szántóterület aranykorona értéke hektáronként csak 19,3). Dévaványa esetében szerencsés adottság, hogy a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek – melyek gyepeknek

maradhettek - viszonylag nagy egységben fordulnak elő, így jó adottságul szolgálhatott a tűzok élőhelyeként.

A szántóterületek mennyiségében és minőségében a tagosítás eredményezett újabb változásokat. A településen működő termelőszövetkezetek (Lenin Mgtsz., Aranykalász Mgtsz.) hatalmas táblákat műveltek egyben, a fejlett agrotechnika (gépesítés, kemikáliák használata) és a talaj adottságainak kedvezőbbé tétele céljából végzett melioráció a termésátlagok növekedését eredményezték. A természetes növénytakaságokkal fedett területek egy része éppen a táblák összevonásának és egyben művelésének esett áldozatul.

A mezőgazdasági termelés szerkezetében újabb változást a rendszerváltás eredményezett. A külterületi földek kárpótlás során sok tulajdonos kezébe kerültek. Az Aranykalász 1992-ben alakult át mezőgazdasági szövetkezetté, azóta szövetkezeti részaránytulajdonban lévő földeken gazdálkodnak, ill. egyénektől és az államtól bérelnék termőterületeket. A régi Lenin Mgtsz. Róna Mezőgazdasági és Szolgáltató Szövetkezet néven élt tovább, majd pedig AGRODÉVA KFT. néven működött, szántóföldi növénytermesztéssel és az ehhez kapcsolódó szolgáltatásokkal foglalkozik. A külterület nagy részén a mezőgazdaságilag művelt területek viszonylag egybefüggő nagy tájszerkezeti egységeket alkotnak. A mezőgazdaságilag hasznosított területek fontosabb termesztett növényei a búza, kukorica, lucerna és a napraforgó.

Az összeérő szántóterületek kultúrsztyepp jellegű kölcsönöznek a tájnak, melyet a **gyepterületek** nagy egybefüggő foltjai oldanak és tesznek barátságosabbá. A szántóterületek kiterjedésének növekedésével jelentősen lecsökkent az egykor nagy kiterjedésű felületeket borító gyepterületek (rétek, legelők, kaszálók) aránya, melyek hajdan az állattartás színterei voltak. Itt tenyésztették a legjobb magyar fajta szarvasmarhát, később megkedvelték az ún. verestarkát, amely több tejet adott. Tartottak juhot is, mind a szarvasmarha, mind a juh, nyári legeltetésre és téli takarmányozásra volt beállítva. Az állattenyésztés akkoriban még vezető helyen állt a mezőgazdasági ágazatok között. A tagosítás után az állatállomány összetétele megváltozott, a legelőterületek csökkenésével az állatállomány is csökkent. Ma már kevesebb helyen foglalkoznak nagyobb számú állat tartásával, aminek a kismértékű támogatások, az állattartással járó sok munka és kis haszon az oka.

Dévaványa külterületi gyepeinek legnagyobb része ma a Körös Maros Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik, e területi egységet mint a dévaványai-ecsegi pusztákat említik. A tájra jellemző sajátosságok átörökítése érdekében a nemzeti parkos területeken hazai ősi állatfajtákat, a bivalyt, a szürkemarkhát külterjes formában tartják. A dévaványai-ecsegi pusztákon a kialakult sajátos élővilág (növény- és állatvilág) miatt mint mezőgazdasági területeken a *természet érdekei* élveznek elsőbbséget.

A mezőgazdasági tevékenységekhez szorosan hozzátartoznak a **majorok**. Jelenleg Dévaványa külterületén 9 mezőgazdasági telephelyen foglalkoznak állattartással (szarvasmarha, sertés, juh) és ehhez kapcsolódó feldolgozással, ill. tárolással.

A mezőgazdasági telephelyek mellett jelentős tájszerkezeti elemek a családi gazdaságok létesítményei, az alföldi táj arculatát meghatározó **tanyák**. Helytörténeti forrásokból tudjuk, hogy az egykori mocsárvilág megszüntetését, a vadvizek levezetését az 1860-70-es években kezdték meg, majd a Berettyó szabályozására 1896

után került sor. E vízrendezési munkálatok nagymértékben megváltoztatták a ványai határt, a mocsárvilág és a gyepeken az addigi szinte kizárólagos állattartás helyett vagy mellett elkezdődött a nagy arányú földművelés, gabonatermesztés. Eltűntek a kint telelő pásztorok, a rákászok, csíkászok, vadászok és darvászok. Egymás után kezdtek épülni a kisebb, nagyobb tanyák, melyeket a községtől való nagy távolságok tették elsősorban szükségessé. 1910-ben 540 tanya, 1945-ben 616 tanya volt a ványai határban. Ma is vannak tanyák a ványai határban, de közel sincs oly nagy számban. Az eltérő okok és igények miatt ma már nem a településtől távoli részek a tanyásodottak, hanem a település közeliek, ill. az út és közművek melletti. Az itt élő emberek a környező földek műveléséből, esetleg állatok tartásából élnek. A működő tanyák általában rendezettek, gondozottak, állapotuk megfelelő, jól fásítottak, a tájképben meghatározó elemek. A magára hagyott tanyák omladozó épületei azonban kedvezőtlen látványt nyújtanak.

Déaványa közigazgatási területén az **erdők** egykor nagyobb területeket borítottak, ezek egyrészt a vízfolyásokat kísérő puhafás erdők, másrészt a magasabb területeken lévő keményfás, tölgy-kóris-szil ligeterdők, ill. sziki tölgyesek lehettek. Az erdőterületek csökkenése szorosan összefügg a folyószabályozással, a lecsapolással és a szántóterületek térhódításával. Napjainkban az erdők területi részaránya 1,8 %, mely a megyei kb. 4 %-ot is jóval alulmúlja. A meglévő erdőterületek viszonylag kis területű foltokban fordulnak elő. A telepített erdők kiterjedése elenyésző, az erdősávokat, erdőfoltokat idegen fafajok, többnyire fehérakác (*Robinia pseudoacacia*), nemes nyár (*Populus x canescens*) alkotják.

A település közigazgatási területének meghatározó tájszerkezeti elemei a **vízgazdálkodási** területek. A térség lecsapoló csatornarendszerrel sűrűn behálózott. A II. katonai felmérés ábráján látható - jelentős tájszerkezeti elemek -, az erek helyén ma általában terephullám, nagyobb terepsüllyedés tapasztalható, az egykori vízfolyás ezáltal mint tájképi elem újra megjelenik. A vizsgált terület jelentősebb mellékvize a Folyáséri-főcsatorna, a Nagyéri-mellékcsatorna, a Doszta-Felsőréhelyi összekötő-csatorna, a Nagyködmönös-Görbesziget-Cserepesi mellékcsatorna és a Sártó-Gabonás mellékcsatorna.

Táji, természeti értékek

A természeti adottságokra, a táji értékekre vonatkozó vizsgálatok szerint Déaványa külterületén az egykori élőhelyek gazdag élővilágát őrző, erdőfoltok, vizes élőhelyek, gyepterületek találhatóak. A mezőgazdasági területek közé ékelődött táji, természeti értékek megőrzése, védelme a település kiemelt feladata.

Országos jelentőségű védett területek, illetve természeti emlékek:

- a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság területe, benne fokozottan védett területek,
- a Natura 2000 területek,
- kiemelten fontos Érzékeny Természeti Terület,
- ökológiai hálózat,
- a védett természeti terület védőövezete (puffer terület), ill.

- a törvény erejénél fogva védett, ex lege védett kunhalmok, szikes tó

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság területe, fokozottan védett területek

Déaványa közigazgatási területén található természeti értékek közül méltán a legjelentősebb az országos védettséget élvező **déaványai-ecsegi puszták**, mely az 1997-ben 7. nemzeti parkunkként alakult **Körös-Maros Nemzeti Park** része. Az óriási kiterjedésű, tágas gyepek jó élőhelyül szolgálnak - Európa legsúlyosabb madarának - a tűzoknak, Déaványa, az itt előforduló tűzokpopulációnak köszönheti európai hírnevét. Az itt létesült Tűzokrezervátum feladata a kipusztulóban lévő tűzokok szabadtéri állományvédelme és zárttéri tenyésztése, majd a szaporulat visszavádítása, ill. a látogató központban a tájtörténet, a tűzokvédelem bemutatása. A tűzokok elterjedési területének és egyedszámának csökkenése a modern mezőgazdaság fejlődésével, a gépesítéssel és a kemikalizált agrotechnika megjelenésével párhuzamosan történt. A tűzok élőhelyéül szolgáló tágas puszták kiterjedését csökkentették, az élőhelyek jellegét megváltoztatták.

A déaványai-ecsegi puszták területe jelenleg 8.526 ha, melynek nagy része, 8.254 ha Déaványa közigazgatási területén fekszik. A védelem alá eső területeken az agrárkosbor, a macskahere, a réti őszirózsa, a sulyom, a tündérfátyol, a rucaüröm, a sziki kocsord, a nyúlánk sárma, a gímpáfrány védett növényfajok találhatóak. E területen a fokozottan védett állatfajok száma meghaladja a harmincat. Ezek közül kiemelhető a tűzok, a szalakóta, a réti fülesbagoly, a kuvik, a kis- és nagykócsag, a hamvas rétihéja, a réti- és parlagi sas, a vándorsólyom és a vidra.

A védett területen további értékmegőrző tevékenységet is folytatnak, ezek közül megemlítendő a Nemzeti Park azon törekvése, hogy az ősi háziállatfajták – pl. szürke marha, bivaly – fenntartására, tenyésztésére irányul. Állattartással a Nemzeti Park területén működő mezőgazdasági majorban foglalkoznak.

A KMNP területét az alapításkor az alábbi helyrajzi számú földrészteléken hozták létre: 0948–0950, 0961–0972, 0989–0995, 01011–01019, 01020–01023, 01023–01026, 01028–01037, 01039, 01040–01041, 01042–01043, 01090–01091, 01092, 01094–01105, 01107–01133, 01135–01170, 01171, 01174–01175, 01176–01177, 01179–01189, 01190/1–3, 01191–01201, 01202, 01203/5, 01204, 01205, 01206, 01207/1–2, 01209, 01210, 01214, 01215, 01216–01221, 01223, 01233/3, 01250, 01251, 01252, 01285/1, 01304/1, 01307/1–01316, 01317–01335, 01336/1, 01337/2, 01378, 01387/1–01389/3, 01390/1–01399, 01404, 01406, 01407, 01410/1–01414, 01462–01466, 01468, 01470–01473, 01475, 01477, 01479, 01481/1–2, 01483/2, 01626/1–2, 01668/1. A földterületek közül fokozottan védettek a 01039, 01040, 01090/1, 01092, 01094–01105, 01107–01119, 01120/2, 01121–01124, 01125/2, 01126–01133, 01135–01144, 01146–01159, 01186–01189, 01191, 01192, 01194–01200 helyrajzi számú területek.

Natura 2000 területek

Értékes területek az európai jelentőségű élőhelyek, azaz a *Natura 2000 területek*. Az Európai Unió csatlakozással Magyarországra is kötelezőek lettek az

Unió irányelvek (79/409 EKG a Tanács 79/409/EK sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről; illetve 92/43 EKG a Tanács 92/43/EKG sz. irányelve a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről). A Natura 2000 területekre a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai vonatkoznak. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010 (V.11.) KvVM rendelet alapján Dévaványa közigazgatási területét a különleges madárvédelmi területek (Dévaványai sík - HUKM10003), és a kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területek (Dévaványa környéki gyepek – HUKM20014) érintik. A kétféle védettségi ok alapján besorolt földterületek több helyen átfedésben vannak.

Kiemelten fontos Érzékeny Természeti Terület

Dévaványa közigazgatási területe az un. Dévaványa környéke kiemelten fontos Érzékeny Természeti Terület-be esik (2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet, település kódja: 24819).

Ökológiai hálózat

A természetvédelem szempontjából értékes területek az *ökológiai hálózat területei*. A természeti értékek gazdag tárházát az egykori folyóhálózat vizes élőhelyeinek maradványai, a mélyebb fekvésű területek természetközeli vízállásai, ezek növénytársulásai és az ezeken élő állatvilág jelentik. Az egykori gazdag növényvilág hírmondóinak tekinthető természeti területek az intenzíven művelt szántóföldek közé ékelődve, mozaikszerűen maradtak fenn. A fennmaradást annak köszönhetik, hogy ezek a területek általában a szántóföldi gazdálkodást megnehezítő, kedvezőtlen talaj- (szikes talaj) vagy vízrajzi adottságokkal (vízállásos terület) rendelkező területek, ezért a szántók térhódításának nem estek áldozatul. Sajnos a területeket szigetszerű elhelyezkedésük, kis méretük miatt jelentős zavarás éri, ezért állapotuk veszélyeztetett, megőrzésük azonban különösen fontos, hiszen egyrészt változatossá teszik a hatalmas összefüggő szántóterületeket, másrészt mint táplálkozó és fészkelő helyek, a térség ökológiai hálózatának fontos részei.

Védett természeti terület védőövezete (pufferterület)

A *védett természeti terület védőövezetének* feladata a védett és nem védett területek elválasztása, átmenet biztosítása a két területhasználat között. A Békés Megyei Területrendezési Terv szerint a Dévaványa környéki magterületeket pufferterület övezi.

Kunhalmok, szikes tavak

Különösen értékes területek a természetvédelmi törvény erejénél fogva védett, *ex lege védett természeti területek*. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§-a szerint a törvény erejénél fogva védett minden kunhalom és szikes tó.

A *kunhalmok* a legrégebbi emberalkotta kultúrtörténeti emlékeink, bár jegyzékük még nem készült el, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban Természetvédelmi törvény) erejénél fogva a település közigazgatási területén található kunhalmok országos jelentőségű védettséget élveznek. Dévaványa közigazgatási területén számos kunhalom és *szikes tó* is található. A kunhalmok legtöbbje sajnos erősen beszántott, mindössze néhány méteres kiemelkedésük jelzi jelenlétüket. A halmok részben természetvédelmi, részben régészeti okok miatt védettek, de a közigazgatási területen több halom mindkét ok miatt védett.

Egyéb értékes táji elemek

A település K-i határában található két régi temetőrész, melyben a borostyán (*Hedera helix*), tiszafa (*Taxus baccata*), meténg (*Vinca minor*), puszpáng (*Buxus sempervirens*) még utal a kegyeleti jellegre. E területek szakszerű kitisztítása és kegyeleti parkká való alakítása a cél, ugyanez vonatkozik a település sport- és fürdő területe mögötti, műemlék zsidó temetőre.

Az Alföld sík területén kiemelkedően értékes táji elemnek számít, a vízfolyások mozgásainak következtében hátra maradt *változatos domborzatú felszín*.

Táji értéknek nevezhetjük az ember beavatkozásának következtében, az egykori vízfolyások helyén kialakult terephullámokat. Ezek a tájképet teszik érdekesebbé, barátságosabbá, így tájképi szempontból egyedi tájértékként jelentkeznek.

Értékes táji elem:

- a Gabonáspusztai út menti ligetes, fás terület, mely a Lipcsei-kastély kertjének maradványa
- az egykori vízfolyások mentén kialakult terephullám a Gabonáspusztán

E térség egykor dús, buja növényzettel, nagy *erdőkkel* borított terület volt, melyek elvesztése, elpusztítása kizárólag az emberi hatásoknak köszönhető. Mindennek eredményeképp ma az alföldi tájban igen nagy értéknek számít egy-egy nagyobb erdőfolt, ill. a tájat felosztó, lehatároló mezővédő erdősáv.

Tájrendezési javaslat

A tájhasználatra vonatkozó vizsgálataink szerint Dévaványa külterületének túlnyomó részét mezőgazdasági területek borítják, a település sajátosságát, karakterét elsősorban mégsem a mezőgazdasági tevékenység, hanem a természetvédelmi szempontból értékes területek jelenléte határozza meg. Mivel a táji, természeti értékekben gazdag területek is túlnyomórészt mezőgazdasági hasznosítás alatt állnak, így tájrendezési, ill. külterületi területfelhasználási javaslataink mindenekelőtt a mezőgazdasági területek rendezésére, ill. a rendeltetésszerű használatához szükséges feltételek megteremtésére irányulnak.

Mezőgazdasági területek

A mezőgazdasági területek eltérő táji adottságai, termelési hagyományai, hasznosításai, valamint eltérő táj- és természetvédelmi értéke alapján Dévaványa mezőgazdasági területei három, egymástól jól elkülönülő részre oszthatók, melyekre a szabályozás során eltérő követelményeket szükséges megfogalmazni. E területek a következők:

- intenzív hasznosítású mezőgazdasági területek,
- nem intenzív hasznosítású mezőgazdasági területek, valamint
- kertes mezőgazdasági területek.

Intenzív hasznosítású mezőgazdasági terület

Az intenzív hasznosítású mezőgazdasági területen – ide tartozik a közigazgatási terület déli része - sajátos korlátozó tényezőt nem tártunk fel, így e területeken olyan helyi építési szabályok megfogalmazása szükséges, melyek:

- ösztönzik az olyan birtokméretek és oly mértékű beépítettség kialakulását, amelyek a mezőgazdálkodás számára szükségesek, ugyanakkor gátolják a telkek túlzott elaprózódását,
- a mezőgazdálkodás érdekében szükséges létesítmények elhelyezését nem akadályozzák,
- környezetbe illő, a helyi építési hagyományokat őrző, megfelelő esztétikai színvonalú épületek kialakítását biztosítják,
- megfelelő birtoknagyság esetén lehetővé teszik a térség karakterére, sajátosságaira jellemző tanyagazdaságok (ottlakást is lehetővé tevő gazdasági létesítmény) kialakítását.

Az alacsony erdősültség, valamint e területek monotonitásának oldása végett e területeken javasoljuk a tájszerkezeti elemek – utak, főbb dűlőutak, vízfolyások – mentén fasorok, erdősávok kialakítását.

Nem intenzív hasznosítású mezőgazdasági területek

Nem intenzív hasznosítású – táj- és természetvédelmi szempontból értékes – mezőgazdasági területek közé tartozik Dévaványa külterületének nagy része, vagyis a Gyomai úttól É-ra, a belterületől É-ra, ill. a Körösladányi úttól É-ra lévő területek. E területfelhasználási egységbe tartoznak tehát a Körös-Maros Nemzeti Park területei, valamint a KMNP Igazgatóság által potenciális természeti területként nyilvántartott gyepterületek. A többnyire gyepterületek művelési ágú területek értékes növény- és állatvilágnak adnak otthont, melynek kialakulását és fennmaradását a sajátos talajadottságok tették lehetővé, hiszen e talajadottságoknak köszönhető, hogy a gyepterületek nem estek a szántók térhódításának áldozatául. A nátriumsókban gazdag, szikes talaj a mezőgazdálkodás számára szinte haszontalan, az élővilágnak azonban paradicsomi élőhelyet jelent. A természeti értékekben gazdag mezőgazdasági területeken – a területek védettségéből adódóan is – a jövőben is elsődleges cél a természeti és táji értékek védelme. Ennek érdekében a területen bármilyen változtatást véghezvinni csak a természetközeli állapothoz való közelítés érdekében lehet.

A táji és természeti értékek hatékony védelme érdekében:

- a védett területeken a tájhasználat során a NP természetvédelmi kezelési tervében, valamint a természetvédelemről szóló 1996. évi LVI. törvényben foglaltakat messzemenően figyelembe kell venni,
- a területeken a jelenlegi tájhasználat – extenzív jellegű gyepgazdálkodás – megőrzendő, a gyep, nádas művelési ágak fenntartása javasolt,
- nem javasoljuk viszont a táji-, természeti értékeket veszélyeztető, a táj karakterét megváltoztató épületek, építmények elhelyezését, ill. a területek gazdálkodáshoz, hagyományos tájhasználatához nem igazodó beépítését, így e területekre vonatkozóan a HÉSZ-ben szigorúbb szabályozási előírások megfogalmazása szükséges.

A nem intenzív hasznosítású mezőgazdasági területek nagy része természetvédelmi oltalom alatt áll, ezért a védett területeken a rajtuk folyó tevékenységekre: mezőgazdasági tevékenységekre (kemikáliák használata, kaszálás, legeltetés stb.), építési tevékenységekre (pl. anyaghasználat) vonatkozóan az illetékes természetvédelmi igazgatóság, a KMNP Igazgatóság korlátozást adhat.

Kertes mezőgazdasági területek

Kertes mezőgazdasági területbe a belterület K-i és D-i részén ill. szomszédságában található területeket javasoljuk sorolni. Az intenzívebb gazdálkodás révén e területeken a gazdaságos termeléshez kisebb telkekre van szükség, így ebben az övezetben a kialakítható telkek minimális nagyságát – a kialakult állapotot is figyelembe véve – az intenzív hasznosítású övezetben meghatározott értéknél kisebb értékben javasoljuk meghatározni, ugyanakkor a belterület közelsége miatt nem javasoljuk ottlakást is lehetővé tevő tanyagazdaságok kialakítását.

Erdőterületek

Déaványa közigazgatási területén az erdőterületek részaránya meglehetősen alacsony. A kondicionáló felületek növelése, a településesztétikai érték fokozása, a termőföldek védelme (defláció elleni védelem), továbbá az erdők klímajavító szerepe (nedvességmegtartó) miatt a meglévő erdőterületek megőrzése, védelme mellett a tájrendezés egyik kiemelt feladata új erdők telepítése. Az erdőtelepítéssel érintett területek kijelölésekor azonban figyelembe kell venni az erdő tájképre gyakorolt hatását. A Déaványai-Ecsegi puszta tájképi megjelenését kedvezőtlenül befolyásoló erdők, erdősávok kialakítása nem javasolt. Új erdősávok, fasorok telepítése elsősorban a nem intenzív hasznosítású mezőgazdasági területeken kívül: utak (pl. Gyomai, Körösladányi út egy részén), dűlőutak mentén, tanyák, majorok, ipari üzemek környezetében, valamint vízfolyások mentén javasolt. Új erdők telepítése elsősorban a település D-i határában javasolt.

A tájkarakter erősítése végett a külterületi fatelepítésekénél az őshonos, tájra jellemző növényfajok alkalmazása indokolt (pl. magyar kőris (*Fraxinus pannonica*), szürke és fehérnyár (*Populus canescens*, *P. alba*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), vadalma (*Malus sp.*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), vadrózsa (*Rosa canina*), kökény (*Prunus spinosa*)).

Vízgazdálkodási területek

A közigazgatási területet több vízfolyás, csatorna szeli át, melyek nagy része természetvédelmi oltalomban nem részesül. A vízfolyások bár kis vízhozamúak, a tájkarakter erősítésében, az ökológiai hálózatban betöltött szerepük miatt értékes tájalkotó elemek. A vízfolyások karakteresebbé tétele, ökológiai szerepük erősítése, valamint a vízminőség védelme érdekében az intenzív hasznosítású mezőgazdasági területeken lévő vízfolyások mentén tájfásítást, környezetükben természetkímélő gazdálkodás folytatását, valamint szigorú környezetvédelmi előírások betartását javasoljuk.

Mezőgazdasági majorok

Szórványos elhelyezkedésük, valamint infrastruktúra-vonzó jellegük (feltáró úthálózat, villamos vezetékek, hulladéktárolás stb.) miatt a külterületen található jelentősebb épületigényű területek a település tájképi megjelenését jelentősen befolyásolják. Dévaványa közigazgatási területén ilyen, nagyobb épületállománnyal rendelkező területek a *mezőgazdasági majorok*.

Dévaványa közigazgatási területén számos mezőgazdasági major található, melyeket a bennük folytatott tevékenységek jellege és jelenlegi – a mezőgazdasági területeken megengedett értéket meghaladó - beépítési %-uk miatt javasoljuk a beépítésre szánt területekhez tartozó gazdasági területként kezelni. A mezőgazdasági termeléshez szorosan kapcsolódó, állattartó telepként, gazdasági központként hasznosított majorok többsége sajnos meglehetősen elhanyagolt, rossz állapotú, ezért a HÉSZ-ben a *mezőgazdasági majorok* területére olyan építési szabályok megfogalmazása szükséges, melyek egyrészt a majorok kialakult telkén belül biztosítják a fejlesztés, bővítés lehetőségét, másrészt ösztönzik a majorok esztétikai megjelenésének kedvezőbbé tételét, a telken belüli növényzet gazdagítását. Növényzet –fazor, erdősáv – telepítése a terület adottságainak (sík, jó rálátási lehetőséggel rendelkező terület) köszönhető tájképi érzékenység miatt elsősorban a telekhatárok mentén szükséges.

Roncsolt felületek rendezése

Dévaványa közigazgatási területén az egyik legnagyobb tájhasználati konfliktus a volt *hulladéklerakónál* jelentkezik, hiszen a területtel szemben a KMNP területei vannak, a hulladéklerakót pedig különböző védettségű (ökológiai folyosó, Natura2000) területek övezik. A hulladék elhelyezése már nem lehetséges, de a rekultiváció még nem történt meg. A felhagyott terület rekultivációját meg kell valósítani, mégpedig javasolt a területen – a környező táj jellegéhez igazodva – a közel vízszintes, sík gyepterületet kialakítása.

Beépítésre szánt területek fejlesztése

A település kialakulása

Dévaványa közigazgatási területén százas nagyságrendű régészeti lelőhely található. A régészeti leletek bizonyítják, hogy a település évezredek óta lakott hely. A Tisza és a Körösök szabályozása előtt a magasabban fekvő részek jól védhető lakóhelyet adtak az embereknek. Ezt a vízjárta településszerkezetet jól megőrizte a település belterületének észak-keleti része.

Írásos formában először az 1330-as évek elején említik a települést, amely a XVI. század elejére a térség egyik legjelentősebb településévé vált. A török hódoltság alatt is viszonylagos védettséget élvezett, így Ványa gazdasági fellendülése töretlennek mondható.

A település 1723-tól szerepel hivatalosan mint Dévaványa. Bár már a XVII. században is mezővárosnak említik, hivatalosan 1774-ben kapta meg ezt a rangot, melyet 1872-ig őrzött meg. Ismételten városi rangot az 1999-es kezdeményezése alapján, 2000. július 1-től kapott a település.

Ha a mai belterület térképére ránézünk, akkor jól látható, hogy a város régi része annak keleti részén, halmazos településszerkezeti egységként terül el. Ennek megtartásában a helyi területi védelem segít. Jól elkülönülnek az újabb beépítésű területek, amelyek szabályos derékszögű szerkesztésű utca- és telekhálózatból állnak.

Lakóterületek

A település lakóterületei morfológiai szempontból alapvetően két területre oszthatóak:

- a halmazos településszerkezetet máig őrző régi területrésze, mely zömében a belterület keleti részén található,
- és a szabályos telekosztású területekre, mely a belterület északi és nyugati szélein lévő lakóterületekre jellemző elsősorban, de minimális mértékben a déli területeken is megtalálható.

A város lakóterületeit a hatályos terv kertvárosi és falusi lakóterületbe sorolja, továbbá lakóterületi célra tartalék területeket jelöl meg. A jelenlegi felülvizsgálat során a lakóterületek besorolását legnagyobb részt megtartjuk (a városközpont körül kertvárosias, a település szélén falusias lakóterületek). A tartalék területeket mezőgazdasági területbe rakjuk vissza, hiszen a folyamatosan fogyó népesség mellett sajnos ezekre a területekre belátható időn belül nincs szükség. E mellett a Sport utca és a Rákóczi utca közötti lakótömb déli részét kertvárosi területfelhasználásból falusiba tesszük át (az állattartási szabályok országos szintű változtatása miatt nem indokolt a kertvárosi besorolás fenntartása).

Ugyanakkor a jelenlegi építési övezetekhez képest több, kissé elkülönülő előírást tartalmazó övezetet alakítottunk ki mindkét lakóterületi felhasználáson belül.

Vegyes területek

A város azon területei tartoznak településközponti vegyes területbe, ahol alapvetően az intézményi, szolgáltatási funkciók az elsődlegesek. Ez a településnek jellemzően a központi részén, a két templom által uralt Hősök tere környezetében helyezkedik el. Ezt a területet továbbra is településközponti vegyes területbe soroljuk.

Van a városban számos olyan intézmény – az előző területen kívül –, amely nemcsak a helyi lakosság ellátását szolgálja (pl. középiskola, szociális otthon,...), hanem jelentős arányban nyújt ellátást a megye más településeinek élők számára is. Ezen létesítmények számára szolgáló, viszonylag jelentős nagyságú területeket – ahogyan eddig is – szintén településközponti vegyes területbe soroljuk. Az övezeti besorolással, a szabályozási előírásokkal elsősorban a környezethez igazodunk, ezen belül a központban kiemelten fontosak az illeszkedési előírások.

A városközpont területén belül a rehabilitációs területet a hatályos szabályozási terv lehatárolja. El lehet mondani, hogy a közterületre ez csaknem teljes mértékben elkészült, ugyanakkor az utakat kísérő épületállományról ez már nem mondható el. Éppen ezért a kijelölést továbbra is megtartjuk.

Gazdasági területek

Gazdasági területből a település igazgatási területén egyaránt megtalálható a kereskedelmi szolgáltató és az ipari gazdasági terület is. Ezek a területek jellemzően továbbra is gazdasági funkciót töltenek be.

A meglevő gazdasági területeken belül a mezőgazdasági majorok azok, amelyek más területfelhasználási kategóriába kerülnek a megváltozott jogszabályi előírások miatt.

A gazdasági területek bővítésére több helyen is van igény. Ezek közül az egyik jelentős bővítési igény a belterület északi határvonalához kapcsolódó területekre vonatkozik. Ezeket a területeket a Kisújszállási út és az Eötvös utca közötti sávban gazdasági területbe soroljuk úgy, hogy a jelenlegi belterületi határvonal mentén telken belüli beültetési kötelezést alkalmazunk. E mellett javasoljuk a fokozott belterületbe vonást úgy, hogy mindig csak a jelentkező igényeknek megfelelő nagyságú terület legyen belterület. (Ez a folyamat az Eötvös utca felől, az EJT Kft bővítési igényével már elkezdődött.) Ennek a területnek egy része az ökológiai hálózat pufferterrébe tartozik BMTrT-e szerint. Egyeztettünk a KMNP Igazgatóságával, akik a terület gazdasági felhasználásához hozzájárulnak, és javasolják az OTrT módosítását úgy, hogy az ökológiai folyosóból ezek a területek kikerüljenek.

Az előzőeken túl jelentkezett még konkrét igény gazdasági terület kialakítására (pl. bérleményből saját tulajdonba költözés miatt, technológiai váltás miatt bővítési igény, stb). Ennek megfelelően a hulladékudvar környezetében a meglevő gazdasági területtől délre – ameddig a természeti környezet engedi (itt az ökológiai folyosó marad, azon új beépítésre szánt területet nem jelölünk ki) – ipari gazdasági területfelhasználást alakítunk ki. Ezen túl Kéthalom mellett a közúthoz csatlakozóan alakítunk ki gazdasági területet a jelentkező konkrét tulajdonosi igény miatt.

Üdülőterületek

A városban jelenleg a legjelentősebb idegenforgalmi attrakció a KMNP ill. annak látogatóközpontja. Annak érdekében, hogy a város ne csak „egynapos” program legyen, tudatos fejlesztés indult meg. Ez a termálfürdőre és annak környezetére koncentrálódik. Ennek megfelelően a fürdőhöz kapcsolódó területeken és a szomszédos Túréri-tavak környezetében alakítottunk ki üdülőterületeket. Tulajdonképpen ezeket a területeket megtartjuk, módosítás olyan mértékben történik, amit az időközben készült beruházások és részletesebb tervek megkívánnak.

Különleges területek

A hatályos terv elkészülte óta az OTÉK-ban megjelent a beépítésre szánt különleges terület mellett a beépítésre nem szánt különleges területi kategória is. Így néhány terület (pl. kegyeleti park, sportpálya egy része) átkerül a beépítésre nem szánt különleges területbe.

Beépítésre szánt különleges területek között marad a fürdő, temető, továbbá a KMNP látogatóközpontja valamint a volt mezőgazdasági majorok. Ezen kívül a hulladékkezelési területek is különleges területfelhasználásba tartoznak.

Nem elhanyagolható különleges területek a belterülettől délre található, a szénhidrogén bányászathoz kapcsolódó létesítmények. Ezek közül a telephelyeket (nem a kutakat) beépítésre szánt különleges területbe soroltuk, míg a kutak (fúrásponatok) beépítésre nem szánt területbe tartoznak.

Belterületi zöldterületek fejlesztése

Településszerkezet és a zöldfelületi rendszer

Az 1300-as évek elején készült térképet vizsgálva megállapítható, hogy Déaványa szigetre települt, mocsarakkal körülvett helység, mely egyrészt bizonyos védelmet jelentett, másrészt küzdelmet a fejlődésért. Kapcsolata a többi településsel csak száraz időszakban volt, a térképek is csak ideiglenes utakat jelölnek. A mocsarak védelme ellenére a tatárjárás során és a török dúlás idején minden elpusztult. A település igazi fejlődése a török elvonulása után, 1695-ben indult meg.

Déaványán igen értékes adottság, hogy a II. katonai felméréskor (1829-1866) készített térképen a településszerkezet szinte azonos a mai belső településszerkezettel. A történelem során a településnek sikerült megőriznie az egykori jellemvonásait.

Az egykori kertes település mind a településbelső, mind a külsőt tekintve, tehát ma is őrzi az organikus fejlődés eredményeként létrejött szerkezetét. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek, melyek védelemre érdemesek. A település külsejét tekintve a még ma is létező egykori kerteségek jelentik az átmenetet a település és a táj között, bár ez eredeti formájában már csak egy-két helyen maradt meg (a település ÉK-i részénél a Tó-kert és a Bánom-kert, délen pedig a Pocos-kert).

A zöldfelületi rendszer jellegzetessége elsősorban a településszerkezettől függ. A településen két jellegzetes zöldfelületi csoport állapítható meg:

- a belvárosi zöldfelület-együttes és a
- külső zöldgyűrű.

A belvárosi zöldfelület-együttes részei a településközponti közkertek, a templomkertek, a Polgármesteri Hivatal kertje, az iskola, óvoda kertek, a múzeumkert és a piactér is.

A külső zöldgyűrű alkotó részei a strand, a sportpálya, a gimnázium kertje, a tavak, a nevelőotthon és szakiskola kertje, a Szociális Otthon kertje, a településszéli kerteségek, lezárt és működő temetők és erdők.

A zöldfelületi rendszer elemei

A zöldfelületi rendszer közhasználatú (közkertek, erdők), korlátozott közhasználatú (intézmények kertjei, templomkertek, sportpálya, fürdő, temető) és közhasználat elől elzárt (magánkertek: a lakókertek és a kertgazdasági területek, ill. a zárt vállalati kertek) zöldfelületi elemekből áll. Biológiai aktivitás értéke mindhárom zöldfelületi kategóriának van, ugyanakkor funkcionális értékükben jelentős különbség adódik. A magánkertek csak egy szűk kör rekreációs igényeit elégítik ki, a közkertek szélesebb közönségét. Mindennek ellenére mindhárom formára szükség van, lényeg a helyes arány megteremtése.

Meglévő erdő

A belterületi külső zöldgyűrű alkotó része egyrészt a meglévő erdők, ezek állapota változó, sok helyen kiszáradt, rossz egészségi állapotban lévő nyárfákkal

találkozhatunk, vannak akácerdők, ill. a Körösladányi úttól É-ra lévő területen a felhagyott temető előterében egy gyönyörű tölgyliget, melynek ligetes jellegét a továbbiakban is fenntartandónak javasoljuk.

Tervezett véderdő

A település ÉNy-i részében az országos védettségű zsidó temető – amely e terv szerint kegyeleti park – és a tervezett sport- és rekreációs területek elválasztására, továbbá a vasúti terhelés kizárására szükséges véderdő kialakítása. A rizshántoló kedvezőtlen hatásainak csökkentése is erdő telepítését igényli a rekreációs terület mellett a már említett véderdősáv folytatásaként. A tavakhoz kapcsolódó üdülőterület vasúttól történő védelme érdekében is véderdő kialakítását javasoljuk.

Ugyancsak erdő telepítése javasolt a település keleti széléin a lezárt temetők – tervezett kegyeleti parkok – szomszédságában.

Fejlesztendő közkert, közpark

A közkertek tekintetében megállapítható, hogy a viszonylag kis területük ellenére nem a mennyiségi, hanem a minőségi fejlesztést kell célul kitűzni. A használati minőséget elsősorban az adott terület fenntartottsága, felszereltsége, növényállományának szerkezete határozza meg.

Déaványa településközpontja a rendezett település benyomását kelti, azonban ezt a színvonalas fenntartást ki kellene terjeszteni nagyobb területre, legalább a belvárosi zöldfelület-együttes minden tagjára. Ennek legfontosabb elemei – központi autóbuszváró környezete, I. és II. világháborús emlékmű és a környező park, a templomok kihangsúlyozása – már elkészültek, de a rekultivációt folytatni kell mind K-i mind pedig Ny-i irányba, továbbá elsősorban az úttesttől délre eső zöldterületeken.

A közkertekről általánosságban elmondható, hogy felszerelésük, ill. növényállományuk hiányos. Annak érdekében, hogy e zöldfelületek a pihenési funkciót is teljesíteni tudják, javasoljuk padok kihelyezését, ill. több fa, cserje, virágfelület koncepció szerinti telepítését.

Meglévő, értékes fasorok

A vonzó településkép kialakításához nagy mértékben hozzájárulnak az utcák fasorai is, ezen zöldfelületi egységek feladata az ökológiai kapcsolat biztosítása egyes területek között, ill. a terület-felhasználási egységek közötti tagolás megvalósítása. Meglévő értékes fasor részlet a Hősök terének japánakácai (*Sophora japonica*), ill. a Széchenyi u. vadgesztenyéi (*Aesculus hippocastanum*).

Tervezett fasor

A településszerkezeti szempontból meghatározó utcákban (Körösladányi út, Árpád út, Gyomai út, Sport u., Kisújszállási út, Szeghalmi út, Eötvös út) várostűrő

fafajokból egységes fasor telepítése javasolt, e témában a településnek viszonylag sok feladata van. A közműfejlesztésekkel egy időben újabb fasorok telepítését javasoljuk.

Település fásításra ajánlott utcasorfa fajok:

Kis termetűek, légvezetékek alá:

- Fraxinus ornus 'Mecsek' -	gömkőris
- Fraxinus excelsior 'Aurea' -	aranykőris
- Koelreuteria paniculata-	csörgőfa
- Acer platanoides 'Globosum' -	gömbjuhar
- Catalpa bignonioides 'Nana' -	gömbszivarfa
- Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet' -	galagonya
- Sorbus sp.-	berkenyék
- Robinia pseudoacacia 'Umbraculifera'	gömbkac

Nagyobb termetű fajok:

- Celtis occidentalis-	ostorfa
- Gleditsia triacanthos-	lepényfa
- Sophora japonica-	japánakác
- Tilia tomentosa 'Szeleste' -	ezüsthárs
- Fraxinus angustifolia 'Raywood' -	keskenylevelű kőris
- Acer platanoides 'Cleveland' -	korai juhar

Intézménykertek

A díszítő érték mellett ugyancsak rekreációs igényeket elégítenek ki – igaz kisebb közösségek számára – az intézménykertek. Az intézménykertek közé soroljuk az oktatási intézmények, a Nevelőotthon, a Szociális Otthon, a Polgármesteri Hivatal, a strand és a templomok kertjeit. Az *iskolakertek*, *óvoda kertek* rendeltetészerű kialakításához, átalakításához kertépítészeti tervek készíttetését javasoljuk, a megfelelő szakértelem szükségessége miatt (pl. mérgező, szúrós, bogyós termésű növények telepítésének elkerülése). Az intézmény kertek fejlesztése érdekében megállapítható, hogy a cserjeszint telepítése, újabb felszerelési tárgyak elhelyezése kívánatos lenne.

Különleges területek (sport-, temető-kert és kegyeleti park)

A terület-felhasználási módokat tekintve a különleges területek közé soroljuk a sport-, temetőkereteket és kegyeleti parkokat. A *sportpálya* felszereltségének bővítése (bár elkészült egy műfüves kispálya, ami kevésbé teszi időjárásfüggővé a használatot) és a növény állomány szerkezetének tekintetében a cserjeszint telepítése javasolt.

A *temető* területén mind cserjék, mind fák telepítését javasolnánk nagyjából a telekhatár mentén, de fontosnak tartjuk 1-2 lombhullató fa vagy örökzöld sírhelytáblán belüli eltelepítését is a merev sírkövek oldása végett.

A település K-i határában található két régi temetőrész, melyben a borostyán (*Hedera helix*), tiszafa (*Taxus baccata*), meténg (*Vinca minor*), puszpáng (*Buxus sempervirens*) még utal a kegyeleti jellegre. E területek szakszerű kitisztítása és kegyeleti parkká való alakítása a cél, ugyanez vonatkozik a település sport- és fürdő

területe mögötti temetőrészt, ahová a kegyeleti hangulat megtartása miatt egy véderdősáv telepítését javasoltuk.

Vízgazdálkodási terület

Az egykori – e vidékre oly jellemző – vizes élőhelyek hangulatát már csak egy-egy belterületi vízállásos terület őrzi. A település DNy-i részében a Gimnáziummal, ill. a Leánynevelő Intézettel szemben lévő vízgazdálkodási területeken a vízállások partjait az üdülőterület funkciójához kapcsolódóan zöldfelületi jelleggel kell kialakítani.

Országos jelentőségű védett természeti emlék (szikes-tó)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdése szerint a törvény erejénél fogva védett minden szikes-tó, melynek értelmében e területrészt országos jelentőségű védett természeti emlékként jelöltük. E területen a természetvédelem szempontjai az elsődlegesek és irányadóak.

Helyi védelemre javasolt zöldfelületi elemek:

- Leánynevelő Intézet idős zöld juhar (*Acer negundo*) fája,
- a település É-i részén lévő temető szomorú japánakác fája (*Sophora japonica* 'Pendula'),
- a vasútállomás előtti tölgyfák (*Quercus robur*),
- a Kossuth utcai iskola előtti hársfák (*Tilia* sp.)
- a Polgármesteri Hivatal udvarán levő fenyőfák (*Spicea* sp.) mint baglyok élőhelyei,
- a Református Templom kertje,
- a „Makkos erdő”, azaz a tölgyliget (*Quercus robur*).

A helyi védelemre javasolt növények listáját a hatályos rendezési terv alátámasztó anyaga is tartalmazta, ám a különálló helyi rendelet megalkotása szükséges a védelem fenntartására.

Településkép, település és a táj kapcsolata

Déaványán igen értékes adottság, hogy a II. katonai felméréskor (1829-1866) készített térképen a településszerkezet szinte azonos a mai belső településszerkezettel. A történelem során a településnek sikerült megőriznie az egykori jellemvonásait.

Az egykori kertes település mind a településbelső, mind a külsőt tekintve, ma is őrzi az organikus fejlődés eredményeként létrejött szerkezetét. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek, melyek védelemre érdemesek. A település külsőt tekintve a még ma is létező egykori kertségek jelentik az átmenetet a település és a táj között, ez eredeti formájában már csak egy-két helyen maradt meg (a település ÉK-i részénél a Tó-kert és a Bánom-kert, délen pedig a Pocos-kert), de a jövőben ezek megtartása javasolt.

Közlekedési javaslat

Közúti kapcsolatok

A megye É-i részén fekvő város a térségi úthálózati kapcsolatokat tekintve nem túl kedvező helyzetben van.

A legforgalmasabb és ezáltal a legfontosabb útvonal a 4205-ös összekötő út, amely Kisújszállás irányába a 4-es főúthoz vezet, Körösladány irányába pedig a 47-es főúttal biztosítja a kapcsolatot. Forgalmi terhelése nem éri el a 2000 E/nap értéket, így a felújítási és megerősítési feladatokon túlmenően a 2x1 sáv kielégíti az igényeket.

A 4231 sz. összekötő út Gyomaendrőd irányába köti be a várost és ezzel a 46-os főúttal való kapcsolatot oldja meg. Forgalmi terhelése 1000 E/nap körüli. Jelentős felújításra szorul.

Meg kell jegyezni, hogy a hatályos rendezési terv készítése idején még csak a 4231 sz. út volt igen rossz állapotban, ma már viszont a 4205 sz. út műszaki állapota is erősen leromlottnak tekinthető, tele sebességkorlátozással. Az utak felújítása, korszerűsítése sürgető, mert hiányosságuk a gazdasági fejlődést erősen akadályozza.

A 4205 jelű útból ágazik le külterületen a 42033 jelű bekötő út, kiépített szakasza csak a megyehatárig tart, így nincs térségi jelentősége, forgalma igen kicsi, kiépítettsége alacsony szintű, elsősorban a mezőgazdasági forgalom használja.

Szintén a 4205 jelű útból ágazik le, de belterületen a 42134-es bekötő út, mely elhelyezkedésénél fogva már jelentősebb belterületi forgalmat is levezet, ill. ipari, szolgáltató és egyéb igényeket is kielégít, térségi kapcsolata viszont nincs.

A 42332 sz., állomáshoz vezető út igen rövid (~ 150 m). Forgalmi adatok nem állnak rendelkezésre, de fontos kapocs az országos közúthálózat és a vasút között még akkor is, ha a vasúti járatsűrűség jelenleg igen alacsony (viszont megtartása a térség és a város számára is elemi érdek).

Az említett két regionális jelentőségű mellékút kiépítésével Dévaványa minden irányból jól megközelíthető lesz és segíti az M4, M44, M47-es utakkal való kapcsolatot. Forgalmuk várhatóan alatta marad a 4000 E/nap értéknek, a forgalmi sávok száma 2 x 1.

A többi meglévő összekötő út szerepköre nem változik, a forgalmi sávok száma továbbra is 2 x 1.

Belterületi úthálózat

A belterületi úthálózatban egy lényeges változás lesz, ez pedig a Szeghalmi út átminősítése (és korszerűsítése) forgalmi úttá. Ez azt jelenti, hogy a belterületi szakasz az országos közúthálózat része lesz. Forgalmi út kategóriában marad a Körösladányi út, Árpád utca, Sport utca, Kisújszállási út, Gyomai út, Mezőtúri utca.

A gyűjtőúthálózatban a város sajátos utcaserkezetét figyelembe véve nem tervezünk változást, a fent említett Szeghalmi utat kivéve. Így gyűjtőút marad az Eötvös utca, Tompa Mihály utca, Széchenyi utca, Kossuth utca, Köleshalmi utca, Rákóczi utca, Jéggyár utca, Köztársaság utca, Könyves Kálmán utca, Deák Ferenc utca, Hunyadi János utca, Klapka utca, Mátyás utca, Madách Imre utca, Hajós utca, Hajnal utca, József Attila utca, Szerűskert utca, Bánomkert utca, Eke utca. Az utak

nem mindegyike tartozik teljes hosszában a gyűjtőút kategóriába, de a tervek alapján besorolásuk egyértelmű.

Új gyűjtőutat a tervezett gazdasági területek feltárására alakítottunk ki mind az északi mind pedig a déli területen egyaránt. Ezek tervezett szabályozási szélessége 22,0m, amely a teherforgalom lebonyolítására megfelelő és a közművek elhelyezése is lehetőséget ad. Tervezett gyűjtőút még önkormányzati kérésre a Bánomkert utca északi vége és a Sarló utca.

Autóbusz-közlekedés

A tömegközlekedés lebonyolításában továbbra is meghatározó marad. A Szeghalmi út Szeghalomig való kiépítésével új járatok is indíthatók helyközi viszonylatban. Ezzel javulhat a belterület lefedettsége is. A helyi járatok indításának kérdése továbbra is a gazdaságosságon múlik.

A forgalombiztonság megköveteli, hogy az autóbusz-megállókat mindenütt öbölben legyenek kialakítva.

A városközpont rehabilitációjának részeként a Hősök útja és a Jéggyár utca találkozásánál levő teresedésben elkészült a központi autóbuszmegálló a hozzá szükséges várakozó épülettel, kerékpártárolóval, parkolókkal együtt.

Kerékpáros-közlekedés

A kerékpáros közlekedési mód továbbra is fontos kérdésként kezelendő, mint a legtöbb alföldi településen. A meglévő Árpád utcai kerékpárút tovább építendő úgy Körösladány mint Kisújszállás irányába, elsősorban forgalombiztonsági okokból, bár a Kisújszállási út mellett a KMNP Réhelyi látogatóközpontja miatt turisztikai szerepe is van a kerékpárútnak. A Gyomai út és a Körösladányi út mentén építendő szakaszok részei a térségi hálózatnak (lásd BMTrT).

A Gyomai út mellett Gyomaendrődig turisztikai kerékpárút építése indokolt. A szeghalmi regionális mellékút kiépítése esetén a Szeghalmi utca mellett is javasoljuk kerékpárút megépítését. Ezen útvonalakkal kialakul a város hálózati elvű kerékpárút rendszere.

Közúti kiszolgáló létesítmény

A közúti közlekedéshez kapcsolódó MOL üzemanyagtöltő állomás korszerűsítése az eredeti helyén az elmúlt időszakban elkészült, így áthelyezése gazdasági okok miatt nem tervezhető.

Parkolás

A város területén „jelentős közhasznú parkolóhely” ($P \geq 20$) igény a fürdő, a sportpálya és a temető közelében jelentkezik. A meglévő parkolóhely kismértékben bővíthető, de a fürdőfejlesztés kapcsán jelentősebb igény saját területen biztosítandó. E

mellett a fürdő és az üdülőterület közzé tervezett feltáró út mellé párhuzamos leállósávot tervezünk a jelentkező igények kiszolgálására, közterületen.

A városközponti parkolóhelyeket közterület igénybevételével lehet megoldani több kisebb egységben, melyek jelentős része már megépült. Külön e célra jelentős számú (P>20) parkoló helyet nem jelölünk ki.

Vasúti közlekedés

A MÁV RT. a vasúti közlekedésben jelentős fejlesztést nem tervez. (A személyszállító járatok sűrűsége visszaesett, de ezek megtartása – és esetleg az eredeti járatszám visszaállítása – a térség és a város érdeke is egyben.) A korszerűsítési igények a vasút területén megoldhatóak. A vasúti átjárók biztosítása rendezési terv szinten nem igényel beavatkozást.

A közutak osztályba sorolása

- a., 4205 jelű Kisújszállás – Körösladány összekötő út külterületi szakasza
K. V. A.
- b., 421 jelű Dévaványa – Gyomaendrőd összekötő út külterületi szakasza
K. V. A.
- c., Kiépítendő Dévaványa – Szeghalom összekötő út külterületi szakasza
K. V. A.
- d., Kiépítendő Dévaványa – Túrkeve összekötő út külterületi szakasza (42133 jelű)
K. V. A.
- e., Egyéb külterületi utak
K. VIII. A.
- f., 4205 jelű út belterületi szakasza (Árpád utca)
B. IV. b. C.
- g., 4231 jelű út belterületi szakasza (Gyomai út)
B. V. c. A.
- h., 42134 jelű út belterületi szakasza (Eötvös utca)
B. IV. d. C.
- i., 42332 jelű vasútállomáshoz vezető út
B. V. c. C.
- j., Szeghalmi út
B. V. c. C.
- k., Gyűjtőutak
B. V. c. C.
- l., Kiszolgáló utak
B. VI. d. B.
- m., Kerékpárutak kül- és belterületen
K. IX. ill. B. IX.
- n., Gyalogutak
B. X.

**Geológiai, vízföldtani adottságok, ásványvagyon,
víz-, gázellátás, csapadékvíz és szennyvízelvezetés,
elektromos-energia ellátás, hírközlés**

Tájegység¹

A Magyar Tudományos Akadémia tájféldrajzi szempontból az *Alföld*, mint nagytáj, vagy makrorégió *Berettyó–Körös-vidék* tájegységén belül (1.12. jelű mezorégió) *Déaványai-sík* elnevezéssel illeti a Körösök és az egykori Berettyó által határolt vidék Nagy-Sárréttől Ny-ra eső részét (1.12.11. jelű mikrorégió). A mintegy 500 km² területet felölelő kistáj természetföldrajzi elnevezése mellett, az utóbbi időkben a természeti oltalom alatt álló területeire a Déaványa–ecsegi-puszták elnevezés kezd meghonosodni. Az Árpád-korban Körös-köz volt a terület neve, a XVI. század végén – legalább adóigazgatási értelemben – Bihar vármegye rétközi járásához tartozott.

A település külterületének kisebb, déli része a *Körösmenti-sík* tájegységhez tartozik (1.12.23. jelű mikrorégió). Természetföldrajzi szempontból a két alig különböző mikrorégió tájtipológiai elkülönítését a folyamszabályozások után kialakult vízválasztó, a mikroreliefet figyelembe vevő, a Körösök, ill. a Hortobágy–Berettyó irányába lejtő belvízöblözetek indokolhatták.

A terület morfológiája¹

A domborzat átlagos tengerszint feletti magassága 82-84 mBf közötti tökéletes síkság. K-i és D-i része ártéri szintű síkság. Középső, és Ny-i része ugyancsak alacsony, de többségében ármentes síkság. Amennyiben részletesebben megvizsgáljuk a terület mikrodomborzatát, szembeűnő, hogy elhagyott folyómedrek, morotvák, övzátónyok, kiszáradt mocsári mélyedések kusza hálózata szabdalja a felszínt. A mélyebb (egykori meder és mocsári) ún. *alacsony ártéri területek* 80-82 m magasak. A magasabb természetes terepalakulatok, többnyire *teraszszigetek* általában 84-86 m közötti tengerszint feletti helyzetűek. Az alacsony ártér és a teraszszigetek átmeneti morfológiai helyzetben lévő köztes térszínnek a *magas ártéri szintek*. A terület legmagasabb térszíni formái a mesterséges kunhalmok.

A táj vízrendezések által erősen átalakított mai képe a földtörténet folyamán a földi belső- és külső erők hatására végbement állandó változások, a Kárpát-medence kéregmozgásai, területek kiemelkedése, süllyedése, egyes részterületek egymáshoz viszonyított relatív elmozdulása,⁴⁰ ciklikus lepusztulási és feltöltődési folyamatok sorozata nyomán alakult ki. A *jelenlegi felszín* kialakulásának, felépítésének, arculatának szinte minden vonását, makro- és mezoformáit, de a mikroformák túlnyomó részeit is a folyók építő és romboló munkája hozta létre. Közülük leginkább szembeűtlő a Tisza, a Berettyó és a Körösök egymással egybefűgűgő árterén, a legmélyebb területeken a kiterjedt mocsári térszínnek, a területet behálózó, vándorló, meanderező folyóágak holtágakkal, lefűzűdött morotvakkal tarkított kusza meder és keskeny, ívelt mélyedésekkel tagolt övzátóny hálózata, fonatos allúviuma és a vizek munkáit már kevésbé tükrűzű teraszok síkjai, kisebb-nagyobb szigetei. A térképekrűl, légi- és űrfelvételekrűl sok helyen ugyancsak jól leolvasható az árvizek idején a vizek kitűrésű helyén keletkező fokok és a kilépű vizek által kivájt fattyűágak rendszere is.

¹ Forrás: DR Marsi István, DR Tolnay Gábor: Fűld, Ember, Tűrvény;

A vízrendezések előtt Dévaványa környékén a 82 m alatti mBf helyzetű területek állandóan víz alatt álltak, a 82-84 m közöttiek időszakosan voltak vízzel borítottak és a 84 m-nél magasabbak az egykori szárazulatok. Ennek a „tökéletes síksági” rónaságnak a rendkívüli változatosságát a tagolt mikrodomborzat mellett a vidék külterületi helyneveinek gazdagsága is őrzi és ékesen bizonyítja.

Földtani felépítés¹

A *Berettyó–Körös-vidék* geológiai értelemben is önálló tájegység. A terület geológiai ismeretességének alapját a Földtani Intézet rendszeres térképező munkálatainak eredményei képezik.

A Földtani Intézet a legnagyobb mélységtartományt vizsgáló, egyben legutóbbi rendszeres felvételezése a területen, az alap- és fedőhegységi kőzetekről, a felszíni, felszín közeli rétegek felépítéséről, felszíni-, talaj- és rétegvizekről egységes alapokon nyugvó adatokat szolgáltató munka az 1960-1980-as évek között zajlott.

Az Alföld térképezés keretében mélyült a Dévaványa Dv–1 földtani alapfúrás, amely Magyarország első paleomágneses méréssorozata volt. Ez a fúrás a szárazföldi kifejlődésű felső-pliocén és pleisztocén rétegsorok egyik fontos nemzetközi alapszelvénye.

A térség *alaphegységi aljzatát* a földtörténeti ókori granitoid kőzetek alkotják. Az aljzat anyagát, mélységét és a fedőhegység felépítését legpontosabban a kőolajkutató fúrások, valamint az artézi- és hévízkutak tárták fel.

Dévaványa és környéke mélyföldtani szempontból a Villány-Bihari-egység része. Az egység aljzatának pásztái megközelítőleg a dévaványai határ DK-i részétől D-re helyezkednek el, a felszín alatt 3500-4000m mélységben. A középső-triásztól a felső-krétaig terjedő időszakot átfogó, többségében karbonát-kőzetekből álló sorozat DDK-felé fiatalodik. A kristályos képződményektől távolodva először középső-triász sekélytengeri karbonátos, sziliciklasztos sorozat települ, amit egy 4000m körüli mélységben nyomozható alsó-középső jura pelágikus összlet követ, ami ezen a ponton radiolaritos mészmárgából áll. Ezután az alsó-kréta bázisos vulkanitos-üldékes képződmények települnek. A kréta korú képződményeket szenon flis és alsó-kréta pelágikus mészkő, márga sorozat zárja.

A térség déli nagyszerkezeti öve a Békés-Kodruai-egység. Területén az egyelőre részletesebben nem tagolható vagy ismeretlen mezozoikumi és idősebb alaphegységi kőzetek 7000m alá is lezökkentek.

A terület *neogén fejlődéstörténete* összefügg a Pannon-medence szerkezeti fejlődésével; a fő tektonikus süllyedés az alsó-miocénben kezdődött, s a felső-miocénben termikus süllyedéssel folytatódott. A felső-miocénben a medencét jelentős méretű mély tó, az ún. Pannóniai tó foglalta el, melyet ÉNy- és ÉK-felől előrehaladó deltarendszerek töltöttek föl, így a pliocén elejére a környezet lényegében alluviális síksággá változott.

A Pannon tó feltöltődésével egy közel kiegyenlített felszínű síkság maradt vissza, amelyből középhegységeink a pleisztocén során egyre jobban kiemelkedtek. A

¹ Forrás: DR Marsi István, DR Tolnay Gábor:Föld, Ember, Törvény;

Tiszántúl DK-i részét, így a Berettyó–Körös-vidéket is nagy, mocsaras, vízzel borított területek uralták, mivel ez volt az Alföld legmélyebben fekvő, továbbra is folyamatosan süllyedő területe. Az ártéri üledékeken általában talajosodás indult meg, amely beépült a területen 300-800 m vastag tarkaagyag anyagába (Nagyalföldi Tarkaagyag Formáció). A Körös-medence területén a pliocénben kezdődő tarkaagyag képződés hosszan tartott a pleisztocénben is.

A *pliocén*, majd a *negyedidőszak* során a korábbi, egységesebb medencesüllyedést kis kiterjedésű, helyi süllyedékek kialakulása váltotta fel és a medence egyes feldarabolódott részei külön-külön süllyedtek. A legnagyobb kiterjedésű süllyedéses terület az Alföld középső és keleti része volt, amit É-ről a Baján keresztül húzódó Ér–Berettyó–Körös vonal, K-en az Erdélyi-Szigethegység, D-en a Verseci-hegység, a Deliblát és a Fruskagora-hegység É-i szegélyén végig futó törésvonal határol. Ezen belül is a Berettyó–Hármas-Körös és az alföldi perem közé zárt terület különálló pleisztocén medence volt, melynek határát É-on a szatmárnémeti-bajai főtörés (ma: Mecsekalja-vonal alföldi folytatása), D-en a Fehér-Körös menti törések, K-en az Erdélyi-Szigethegység Ny-i peremén futó ÉÉK–DDNy-i irányú törések adják.

Az így meghatározott Körös-medence negyedidőszaki fejlődését, a határait jelentő tektonikai vonalak működése nagymértékben befolyásolta. A tektonikai vonalak mentén létrejövő oldalelmozdulások és normál vetődések következtében a Körös-medence a pleisztocénben is aktívan süllyedő térszín maradt. Területén a negyedidőszakban az üledékképződés folyamatosnak tekinthető, legalább is a mágneses rétegtan felbontóképességének szintjén.

A Körös-medence pleisztocén üledékei főleg kőzetliszt és agyagrétegek váltakozásából állnak, a finomhomokos rétegek alárendeltek. Ezek anyagát a Tisza-vidéki folyók rakták le. Az üledék ásványi összetétele alapján a Körösök és a Berettyó ősei a hordalékkúpok elhelyezkedése szerint viszont még az Ős-Tisza is jelentős mennyiségű üledéket szállított ide. A folyók durva törmelékanyaga az Erdélyi-középhegység lábánál a hirtelen eséscsökkenés miatt, a szerkezeti elemek által határolt üledékfogó csapdában rakódott le, ezért a Körös-medence területét már csak finomszemű üledékek érték el.

A finomszemű üledékes rétegek Dévaványa központtal a Mezőtúr-Túrkeve-Bucsa-Darvas-Komádi-Zsadány-Sarkad-Sarkadkeresztúr-Doboz-Békés-Mezőberény-Gyoma településeket összekötő vonal területén belül helyezkednek el. Ugyanakkor e területtől néhány kilométerre K-re már durvakavicsos, durvahomokos üledékek is találhatóak.

Védendő földtani értékek nem ismertek a közigazgatási területen, mint ahogyan nyilvántartott földtani veszélyforrás sem.

Ásványvagyon, bányászat

Az Országos Ásványvagyon Nyilvántartás alapján Dévaványa közigazgatási területét hat bányatelek érinti. Ezek közül egy agyag és öt a szénhidrogén bányászathoz kapcsolódik.

Agyagbánya

A volt téglagyár területéhez kapcsolódóan ma is megvan a „Dévaványa I. – agyag” bányatelek. A gyár területén a téglagyártás, így az agyagbányászat is megszűnt. A bányatelek sarokpontjainak koordinátái:

Töréspontok száma	X (m)	Y (m)
1.	190 243,86	793 282,62
2.	190 525,86	793 287,05
3.	190 526,12	793 589,65
4.	190 436,12	793 589,41
5.	190 434,58	793 673,43
6.	190 243,56	793 663,46

Mivel a téglagyártás az adott nyersanyagbázison már nem gazdaságos, ezért nem várható a gyártás újraindítása még korszerűbb körülmények között sem. Éppen ezért a bányatelek megszüntetését javasoljuk a rekultivációs munkák elvégzése után azért, hogy a területen egyéb ipari gazdasági tevékenység indulhasson.

Szénhidrogén bányászat

A város közigazgatási területét a Dévaványa I., Dévaványa II., Dévaványa III., a Szeghalom I. és a Túrkeve I. nevű szénhidrogén bányatelek érintik. A bányateleken belül különböző bányászati létesítményeket találhatunk: kutakat, szállítóvezetéseket, gyűjtőállomásokat, stb.

A bányatelek határait feltüntetjük, hogy azokon belül a vonatkozó jogszabályokat be lehessen tartatni. A kutakat beépítésre nem szánt különleges bányászati területbe, a gyűjtőállomások területét pedig beépítésre szánt különleges bányászati területbe soroljuk.

A szállítóvezetéseket is ábrázoljuk a védőtávolságaikkal együtt.

A bányászati tevékenységben érintettek (adatot is szolgáltatottak): MOL Nyrt, Magyar Horizont Energia Kft és a FGSZ Földgázszállító Zrt.

A szénhidrogén bányászati és szállítási célú vezetékek mindkét oldalon létesítendő biztonsági övezete: kutaktól kiépített DN 25+DN80 vezetékek 15-15 m, a DN 150 PN 100 vezetéktől 15-15 m. Több párhuzamos vezetés esetén a szélső vezetéktől kell a védőtávolságot tartani.

A bányászati célra létesített kutak biztonsági övezete a kút középpontjától mért 50m sugarú hengerfelület:

A gyűjtőállomások katasztrófavédelmi besorolása nem ismert.

Vízellátás

Ivó- és egyéb használati vízbeszerzésre a negyedkor (Pleisztocén) folyamán kialakult porózus homokszinteket lehet elsősorban számításba venni. A homokos képződmények hidegvíz nyerésére kb. 350 m-ig alkalmasak, ez alatt már magasabb hőmérsékletű víz vagy hévíz van jelen.

A közigazgatási területen csaknem 40 vízjogi engedéllyel rendelkező mélyfúrású kút található. Ebbe beletartozik a két vízműtelep tartalék kútjai csakúgy, ahogyan a fürdő üzemelő és lezárt hévízkútja is.

Ssz	Katasz- -teri szám	Helyi név	Talp (m)	Szűrő felső (m)	Szűrő alsó (m)	Nyug. vsz. (m)	Lét. éve	EOV X	EOV Y
1	K 52	Aranykalász TSZ Köleshalom	276,0	195,5	268,8	-5,0	1970	186500	79470 0
2	K 33	Kéthalom	427,0	396,5	414,0	0,9	1963	186300	79770 0
3	K 32	Lórés	250,5	205,0	246,0	-0,8	1963	186798	79313 1
4	K 30		246,0	227,6	239,5	-0,6	1961	190004	79870 4
5	K 36	Szikhalom	114,0	108,0	113,0	-4,5	1962	187600	79295 9
6	K 39	Őrhalom	450,0	363,0	440,0	2,1	1965	192279	80007 3
7	K 10	ÁFÉSZ	213,0	202,0	210,0	-3,1	1954	189076	79476 7
8	K 14		245,0	234,0	24,0	-1,5	1954	188452	79450 5
9	K 28*	Strandf. /fu.1986/	910,0	850,0	896,0	9,0	1961	189000	79420 0
10	K 54		110,0	84,0	99,0	-3,7	1977	195379	79375 9
11	K 43		150,0	119,0	138,0	-4,2	1967	194849	79315 2
12	K 20		212,0	203,0	209,0	-1,5	1954	193329	79527 0
13	K 27	TSz. Laponyag	257,2	237,3	252,9	-1,7	1959	194701	79266 2
14	K 35	Papp tanya	147,4	105,8	139,0	-4,5	1963	191749	79339 5
16	K 41		386,0	37,0	377,0	1,2	1965	191924	79522 9
17	K 49	Papp tanya	234,3	172,0	228,0	-3,2	1969	191800	79340 0
18	K 18	Futó t.	125,0				1908	196800	80044 3
19	K 51	Kősziget	223,6	192,0	210,0	-2,3	1970	184800	79040

									0
20	K 40	Nap és Zöldfa u.	150,0	86,0	131,0	-3,0	1965	188438 *	794997 *
21	K 16	Kladányi-Zsombék	221,6	210,7	217,0	0,2	1956	188286	79635 1
22	K 7	Lenin-Tompa u.	727,0 5	716,5	724,5	2,0	1929	189505	79548 0
23	K 11	Piactér	330,0			3,5	1894	188860	79519 3
24	K 45		161,0	116,0	138,0	-5,3	1968	190386	79378 9
25	K 29*	I/1 /fu.1985/	125,0	89,0	94,0	-7,1	1961	189000	79420 0
26	K 38	I/2 tartalék /fu. 1981/	251,0	176,5	245,5	-5,0	1964	189001	79420 6
27	K 46	II/1	203,0	179,0	196,0	-3,5	1968	189414	79649 0
28	K 61	I/5	130,5	107,5	122,5	-7,5	1986	188999	79425 5
29	K 70	II/4	155,0	135,0	147,0	-11,6	1991	189340	79649 0
30	K 71	II/5 tartalék	112,0	95,0	105,0	-9,5	1991	189353	79648 0
31	K 48	II/3	650,0	460,5	609,0	3,3	1969	189300	79640 0
32	K 59	I/4	670,0	617,0	662,0	0,5	1980	189000	79430 0
33	K 6	B.6 MÁV fu. 1976 6/a	232,0	222,8	228,0	-3,8	1976	189469	79408 4
34	K 60	ÁG Atyaszegi legelő	125,0	113,0	123,0	-4,6	1980	197900	79740 0
35	K 15	Polgármesteri Hiv.	350,0				1925	188500	79560 0
36	K 37	Aranykalász	106,0	100,0	105,0	-4,8	1962	190197	78835 8
37	E 6	Szabó Ferenc 0734/4 hrsz	53,8	50,0	52,0	-3,0		185400	79970 0
38	K 72	FITOVERK Kft. 0734/4136,0	136,0	119,0	131,0	-6,0	1994	185350	79966 0
39	K 1	IKARUS-FŐNIX	308,9					190600	79540 0

(Meg kell jegyezni, hogy az EOv koordináta nem minden esetben helyes, a kutakat a valós helyükön ábrázoljuk a tervlapokon.)

Bár a helyi vízműutak mennyiségben megfelelő ellátást biztosítanak, elsősorban a magas arzéntartalom miatt csak a külterületen – ahol a hálózat nem elérhető – biztosítják ma is a vízellátást.

Déaványa belterületének egészséges ivó vízellátását közüzemű vízellátó hálózat biztosítja. Üzemeltető 2012. szeptemberéig a Békés Megyei Vízművek Zrt,

attól kezdve az ALFÖLDVÍZ Zrt (a szervezet azonos, csak a név változott). A megengedett 10 μ g arzéntartalom hálózati ivóvízben történő biztosítása magyar-román együttműködés keretein belül történik, melynek kialakítása folyamatban van.

A vizet a Közép-Békési Regionális Vízműről 1998. augusztus 27-től veszi át a II. számú vízműtelepen. Az átvett víz nyomása mélytároló és esetenként toronytöltésre is alkalmas nyomáson érkezik.

A víztermelés és fogyasztás kiegyenlítését az alábbi tárolók végzik:

A víztorony összes térfogata:	350 m ³
alsó üzemi vízszintje	114,8 mBf
a felső üzemi vízszintje	21,8 mBf
Felszíni víztároló a II. sz. vízműtelepen:	
térfogata:	100 m ³
alsó üzemi vízszintje	85,4 mBf
felső üzemi vízszintje	88,1 mBf

A hálózat teljesen kiépített a meglévő belterületen. A kapacitás lehetővé teszi, hogy a belterülethez kapcsolódó tervezett beépítésű területeken (gazdasági területek) hálózatbővítéssel kiépített vízellátást lehessen megoldani ill. tervezni.

Az oltóvizet lehet a hálózatról biztosítani, ugyanakkor meg kell említeni, hogy a tűzcsapok sűrűsége nem felel meg a szabványoknak.

Külterületen az alábbiak szerint kell a vízellátást megoldani:

- A külterületen meglévő, üzemelő egyedi vízműveket meg kell tartani.
- A belterülethez, illetve a külterületen üzemelő vízművekhez közel eső területeken a szociális célú vízfogyasztásra lehetőség szerint a közüzemi vízmű hálózatáról történő lecsatlakozással, hálózatbővítéssel, a vízmű üzemeltetőivel történő eseti megállapodással lehet a vízellátást megoldani. (Bekötéssel, közkifolyókkal, ahol a hálózati nyomás ezt megengedi.)
- A vízműtől távolabb eső helyeken a szociális célú vízigények kielégítése a vízműről, közkifolyókról ivóvíz kihordással történhet (ott, ahol a hálózati nyomás csak erre elegendő). Az oltóvíz biztosítása a hálózatról tűzcsapon keresztül már nem lehetséges, ezért az oltóvizet tárolókkal kell biztosítani.

Szennyvízelvezetés, tisztítás, elhelyezés

Elvezetés

El lehet mondani, hogy a hatályos rendezési terv készítésekor még szennyvízvezetékekkel ellátandó területekhez képest a jelenlegi belterületen belül csaknem a teljes beépítésre szánt terület azon része, ami nem a tervezett fejlesztésbe tartozik – üdülőterület, sportterület – ellátott közüzemi szennyvízhálózattal. A településen elválasztó rendszerű szennyvíz-elvezető csatornahálózat épült ki és üzemel.

Az üzemelő hálózat jelentős része gravitációs rendszerű, a gerinchálózat részben gravitációs, részben pedig nyomóvezeték. Az átemelők védőtávolsága a lakótelkektől ill. intézményektől nem biztosított, így a szaghatás csökkentése szükséges szűrőbetétekkel.

A gerinchálózat a beépítésre tervezett területek ellátására is alkalmas. A kialakított telkek közül mintegy 35-40 lakótelek nem ellátott. A még ellátatlan területeken a szennyvízhálózatot ki kell építeni. Új fejlesztési területen ez a beépítés előfeltétele.

A külterületeken közüzemű szennyvízcsatorna nem üzemel.

A nem csatornázott területen zárt és nem zárt szennyvízgyűjtők, szikkasztók vannak. Ezek szennyvizének kihordása a szennyvíztisztító telepre történik. Szikkasztó építése, működtetése nem megengedett.

Tisztítás és elhelyezés

A város szennyvíztisztító telepe 1991-ben épület, 1996-ban a kapacitását 500m^3 -ról 1000m^3 -re növelték.

A tisztított szennyvíz befogadója a XXXIX-22. sz. társulati belvízcsatorna 2+289 fm szelvénye. A befogadó által szállított víz a XXXIX. csatornán keresztül a belvízelvezetésen kívül öntözésre is hasznosított, jelentős távolságra lévő Folyáséri főcsatornába gravitál.

A telep – 253/1997.(XII.20.) Korm. rendelet alapján – legkisebb távolsága (védőterülete) lakó-, vegyes-, gazdasági- (a jelentős mértékű zavaró hatású ipari kivételével), üdülő és különleges (a hulladéklerakók területének kivételével) területektől 500m (anaerob iszapkezelés a kezelt iszaptárolása nyitott műtárgyakban.).

A hatályos jogszabályi előírások miatt telep korszerűsítése és bővítése szükséges azért, hogy a lakosságot ne terhelje talajterhelési díj. A bővítés saját telken megvalósítható. Ezzel együtt a választott technológiának olyannak kell lennie, hogy a védőtávolság 200m-re csökkenjen, mert a tervezett gazdasági fejlesztések csak ebben az esetben valósíthatók meg. A bővítésnél az árvízi biztonságra is célszerű tekintettel lenni (egészség- és környezetvédelem).

Árvízvédelem

Dévaványa település a 2.87. Nagy-Sárréti öblözet közepén található. A Hortobágy-Berettyó főcsatorna baloldali, a Sebes- és a Hármaskörös jobb oldali védtöltésének szakadása esetén veszélyeztetett.

Dévaványa déli részén 3,00 km hosszú lokalizációs (városi) töltés van. E töltés funkciójának megtartása, védképességének megőrzése, üzemelési engedély szerinti állapotának folyamatos karbantartása, az engedélyes terv napra készen tartása kötelező feladat. A nyilvántartás szerint a töltés jelenlegi kiépítettségével (magasság, hosszúság) nem alkalmas a település körül kialakulható 84,83 mBf-i elöntési szint tartására, e vízszint a töltést az észak-keleti oldalán megkerüli.

Az utóbbi évek -Körösökön is érkező- egyre növekvő árvízi csúcsai, a Tiszai árvíz tapasztalatai alapján javasoljuk a töltés továbbfejlesztésének megfontolását, melynek során a beépítésre szánt terület növekedését is figyelembe kell venni.

A javaslat figyelembe vétele a település árvízi biztonságának a növekedésével járna.

Vízrendezés, csapadékvíz elvezetés

A teljes lakott belterületre és a lakóterület fejlesztési területeken indokolt a csapadékvíz elvezető hálózat jól működő teljes kiépítése az elvi vízjogi engedély és a megvalósíthatósági tanulmány alapján.

A város belterülete fokozottan belvízérzékeny, a befogadói viszonyok miatt is, és a jelentősebb csatornák kizárólag végszelvényeivel „érintkeznek” a belterülettel. A közigazgatási területen található törzshálózati talajvízszint észlelő kutak mérési adatai alapján megállapítható, hogy az aszályos évek dacára a talajvíz viszonylag magas szinten van, a terepszint alatt 1,5 m és 3,5 m között jelentkeznek.

A teljes belterületre a megvalósíthatósági tanulmánnyal összhangban a nyíltárkos csapadékvíz elvezetést javasoljuk földmedrű, vagy burkolt mederrel. Ahol műszakilag, esztétikailag szükséges ott zárt csatorna építhető. Az elvezető rendszerrel egyidőben azt is át kell gondolni, hogy mely területeken érdemes a csapadékvíz helybentartani a későbbi vízpótlásra ill. a védett területeken a vizes élőhelyek visszaállítására. (Sajnos a BMT-rT-ben jelölt belvíz tározók a környezetükhöz képest magaslatok, és elvezető hálózattal is rendelkeznek.)

A teljes vízvezető rendszer kiépítését az is indokolja, hogy a szennyvízelvezető csatornahálózatba törvénytelen csapadékvíz bevezetésének az igénye se merüljön fel, mivel az műszakilag nem megengedhető.

A belterület csapadékvíz elvezetésének befogadói:

Körkövizig kezeléssel csatornák:

- XXXV. csatorna

A Körös-Berettyói Vízgazdálkodási Társulat (Békés) kezelésében lévő csatornák:

- XXXIX-22. csatorna
- XXXIX-6-a.
- XXXIX-6-b.
- XXXIX-15-a.

és a város D-K-i részén lévő Túréri tavak.

Vízhasznosítás

Öntözési igény felmerülése esetén öntözővízzel a Dévaványától délre eső külterület látható el a Sebes-Körös szórvány öntözőrendszerből. A rendszer északi határa Dévaványa körtöltése és a XXXV. sz. csatorna. A szórvány főműveinek vízkészletét a Hármaskörös Békésszentandrás feletti bögéjéből nyeri a Folyáséri hullámtéri tápcsatorna és gravitációs zsilip segítségével. A zsilip gravitációs csöve juttat $1,5 \text{ m}^3/\text{s}$ öntözővizet a Folyáséri főcsatornába.

A szórvány főművei:

- Folyáséri hullámtéri tápcsatorna,
- Folyáséri gravitációs zsilip,
- Folyáséri főcsatorna,
- XXXIX. sz. csatorna.

Az utóbbi években nem jelentkezett öntözési igény a rendszerben, elsősorban a magas költségek miatt. Ugyanakkor a 2012-es év megmutatta, hogy a vizek helybentartása, az öntözés kihasználása a mezőgazdaság elemi érdeke.

Földgázellátás

A város gázellátása megoldott. Az ellátóvezeték a Körösladány-Dévaványa-Kisújszállás nyomvonalon kiépült nagyközépnomású vezeték, amely északról kerüli meg a várost. A gázfogadó a Kisújszállási út mellett épült ki, ahonnan a teljes város ellátóhálózata megépült.

Új hálózatra, bővítésre csak az újonnan beépítésre szánt fejlesztési területeken van szükség: üdülőterület, sportterület, gazdasági területek.

Elektromos-energia ellátás

Meglévő rendszer

Dévaványa település villamos ellátása 20kV-os közép feszültségű hálózatról biztosított. A betáplálási irány Szeghalom és Túrkeve /Mezőtúr -Gyomaendrőd/ állomásokról van kiépítve. Az ellátó hálózat 20kV-os sugaras kicsatlakozásai a szomszédos települések illetve mezőgazdasági majorok transzformátorait látják el.

Az energiaelosztás a településen belül 20kV-os közép feszültségen történik fogyasztócsopontonkénti transzformátor állomással. Alállomás az önkormányzat területén nem üzemel.

Meglévő 20kV-os közép feszültségű kábelhálózat vezet az ecsegfalvi határ felé eső területen a tűzoktelepek között egy szakaszon.

A település belterülete kiefeszültségű hálózatról ellátott az igények teljes lefedésével. A belterületi transzformátor állomásokról, a környező kisebb fogyasztók ellátására kiefeszültségű hálózatszakaszok ágaznak ki a külterület felé.

Távolabbi külterületi fogyasztók a helyi oszloptranszformátortól -részben mértáramú- majori kiefeszültségű szabadvezetésekről vannak ellátva. A határterületeken más helység közigazgatási területéről átvezető hálózatok csatlakoznak egy-egy lakó-, vagy ipari épülethez.

Tervezett fejlesztések

A terv a belterület határa mentén több, fejlesztésre kijelölt területet tartalmaz.

- A belterület északnyugati részén a külterület irányába átnyúló gazdasági terület
A terület nyugati oldalán meglévő 20kV-os hálózat nyomvonala vezet, mely lehetőséget biztosít további fogyasztóhely létesítésére.
- Üdülő övezet a délnyugati határövezetben
Az ellátáshoz a meglévő 20kV-os szabadvezetésekről leágazva transzformátor építését irányoztunk elő.

- **Strandbővítés, üdülőterület**

A teljesítmény igények függvényében a villamos ellátás a meglévő kiefeszültségű hálózatról megoldható, de új leágazó hálózat és transzformátor építésre is van lehetőség.

Közvilágítás

A közvilágítási sugaras ágakkal épült a körzeti transzformátor állomásokról táplálva. Hálózata kisebb részen kábel, másutt a kiefeszültségű hálózattal azonos tartószerkezeten vezet. A világítótestek a kiemelt útvonalak mentén nátriumlámpás 70-150W TCL típusok, a további belső utak mentén kompaktfénycsöves 1x18W típusok. Vezérlése központi, az egyes körzeteket vezérlő kábel köti össze.

A fejlesztésre kijelölt területeken létesülő új utak közvilágítását meg kell oldani. A tartószerkezet a kiefeszültségű hálózattal azonos, megvilágítás értéke az útkategória alapján határozható meg a műszaki irányelvek szerint.

A kiefeszültségű hálózat és közvilágítás szabadvezetékekkel, szigeteltvezetékekkel és az üdülő övezetben célszerűen földkábelrel építhető.

Hírközlés

Távközlési hálózat:

A korábbi években a telefon fejlesztésekkel a városban jelentkező igények teljes ellátását megvalósították. A telefonközpont optikai kábelrel csatlakozik Békéscsaba göckörzethez. A korábbi körzetkábelek helyi funkcióval üzemben maradtak. A telefonközpont a Polgármesteri Hivatal udvarán önálló épületben van.

A kiépített vezetékes hálózat az igények teljes ellátását biztosítja.

A fejlesztések kapcsán a kijelölt területeken újabb igények fognak jelentkezni. A központ kapacitásának növelésével és a meglévő hálózat bővítésével az ellátás biztosítható.

A külterületen lévő távközlési nyomvonalas létesítmények a bevezető főútvonalakhoz, illetve a vasúthoz kötődve, az úttengelytől 10-20 méter távolságra helyezkednek el.

Vezeték nélküli távközlés; URH jelátvitel

A Gyomaendrődi út bevezető szakasza mindkét oldalon egyrészt a külterületen, másrészt belterületen egy-egy 80m-es antennatorony és rádiótelefon átjátszó-erősítő állomás üzemel. A Kisújszállási úton a Téglagyár után is egy 80 m-es antennatorony készült el.

Az ALFÖLDVÍZ Zrt (korábban: Békés megyei Vízművek Zrt) a szennyvízátemelők és az ivóvíz távvezeték átadási pontok üzemét automatizálta. A távműködtetés és adatgyűjtés a központi folyamatirányító felé URH jelátvitellel van kiépítve.

Az áramszolgáltatói középvezetési hálózatok több táppont felé ágaznak el. Az egyes ágak oszlopkapcsolói telemechanikus eszközökkel URH jelátvitellel távműködtethetőek.

Kábeltelevízió hálózat

A település belterületén kábeltelevízió rendszer üzemel. A szolgáltatója a debreceni székhelyű DKTV Kft. A KTV rendszer kiviteli tervét a település teljes belterületére elkészítették. Az építés folyamatosan történt.

A fejállomás automatikus üzemű, a Hősök tere 3. sz. alatti épületben helyezkedik el. A megépített hálózat tartószerkezetei az áramszolgáltatói kifestültségű tartóoszlopok.

Környezetvédelmi, környezetalakítási javaslat

A településrendezési tervhez és a fejlesztési koncepció kialakításához kapcsolódóan vizsgáltuk az alapállapot környezeti hatásait és meghatároztuk a fejlesztésekkel összefüggő lényeges környezeti szempontokat, a 2/2005.(I.11.) Korm. rendelet szerinti környezeti vizsgálat keretében. A vizsgálat eredményei és tapasztalatai alapján, a településrendezési tervhez elkészítettük a környezetvédelmi alátámasztó munkarészt.

A településrendezés során a kedvező állapotok megőrzése, a környezet minőségének megóvása és javítása fontos feladat. A településszerkezeti terv készítésénél – a korábbi terv és a környezeti vizsgálat megállapításaival és a fejlesztési célokkal összhangban – kiemelten fontos környezetvédelmi céloknak az alábbiakat tekintettük:

- Gazdasági terület bővítése, fejlesztési lehetőségének biztosítása, a lakóterületek és a Natura 2000 területek védelme mellett
- Megújuló energiát előállító létesítmény elhelyezésére szolgáló terület kialakítása
- A település szennyvíztelepének korszerűsítése
- A Nemzeti Park védett természeti területének védelme mellett a mezőgazdasági tevékenység fejlesztési lehetőségeinek biztosítása
- A fürdő használtvíz-elvezetéséhez tavas kezelés, és üdülőterületi fejlesztés
- A hulladékok kezelésének továbbfejlesztése, a régió jóváhagyott Hulladékgazdálkodási Tervével összhangban

Környezetvédelem

A környezetvédelmi munkarész célja a meglévő környezeti állapot vizsgálata a környezetvédelmi követelmények szempontjából, és ez alapján a település rendezési tervéhez javaslatok, környezetvédelmi követelmények meghatározása.

Levegőtisztaság-védelem

1.1 Levegőtisztaság-védelmi követelmények :

Levegőtisztaság-védelmi szempontból, a település teljes bel- és külterületére a 4/2011.(I.14.)VM rendelet által megengedett határértékek vonatkoznak.

Levegőszennyezettségi zóna:

A levegőszennyezettségi zónákat a 4/2002.(X.7.)KvVM rendelet hirdette ki. Ez alapján a település a „10. Az ország többi területe” nevű zónába tartozik.

Besorolás szennyezőanyagok szerint:

Zónacsoport szennyezőanyagok szerint						
	Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	Szilárd (PM₁₀)	Benzol	Talajközeli ózon
Dévaványa területének besorolása	F	F	F	E	F	B

A hivatkozott rendelet a szálló por tekintetében sorolja eggyel magasabb szennyezettségi kategóriába a területet (az ország egész területével együtt), tekintettel arra, hogy általános jellemző az évente több esetben, határértéket meghaladó légszennyezettség előfordulása a szálló poroknál. A talajközeli ózon minősítése regionális jellege miatt az egész országra vonatkozik.

Ökológiailag érzékeny terület:

Levegőminőség szempontjából érzékeny területnek tekinthető az országos jelentőségű természetvédelmi terület. Ilyenek a Dévaványa külterületének északi részén, a Körös-Maros Nemzeti Park által kezelt, védett természeti területek.

Légszennyező anyagok emissziója :

A település jellegéből adódóan elsősorban magánházak, mezőgazdasági létesítmények, közintézmények és a közúti közlekedés okoz légszennyezést.

A településen a légszennyezést okozó tevékenységeket az alábbi csoportokba soroltuk, úgymint:

- épületek fűtése (intézményi, lakossági)
- ipari tevékenység
- mezőgazdasági,
- közlekedési emisszió (főként a 4205 sz. összekötő út forgalma)

Ipari, szolgáltató tevékenység által kibocsátott légszennyező anyagok:

Az üzemi és szolgáltató létesítmények légszennyező tevékenységeire és a légszennyező forrásokra 306/2010.(XII.23.)Korm. rendelet vonatkozik, az általuk kibocsátható légszennyező anyagok határértékeit pedig a 4/2011.(I.14.)VM rendelet állapítja meg. Az előzetes környezeti vizsgálat alapján káros mértékű, azaz határérték feletti légszennyezést a helyhez kötött források, a jelenleg ismert állapotban nem okoznak.

Jelentősebb ipari telephelyek:

- Likerné Dr. Diószegi Mária villamos berendezés gyártó, felújító üzeme
Kibocsátott légszennyező anyagok: szerves oldószerek,
füstgázok (CO, NOX, SO2, szilárd)
- EJT Kft. jármű és gépgyártó üzeme
Kibocsátott légszennyező anyagok: füstgázok (CO, NOX, SO2, szilárd)
- Rizshántoló üzem
Kibocsátott légszennyező anyagok: por (szilárd, nem toxikus)

A korábbi jelentős kibocsátó, a téglagyár tevékenysége megszűnt.

Mezőgazdasági tevékenység által kibocsátott légszennyező anyagok:

A mezőgazdasági telepek a terményszárításhoz és tisztításhoz kapcsolódóan elsősorban port, emellett a földgáztüzelésű szárítókból szén-monoxidot, nitrogén-

oxidokat bocsátanak ki a környezetbe. Diffúz ammóniaforrás, a jelentős számú állattartó telep. A sertéstelep jelentős szag, bűzhatású létesítménynek is tekinthető.

Fűtésből származó légszennyezés :

A település jelenlegi lakásszáma 3326, a vezetékes gázellátás a teljes belterületen biztosított. A gázellátásba bekötött kertesi családi házak jelentős részénél jellemző a kiegészítő vegyes tüzelés. Az intézményeknél gáztüzelés van. A földgáz árának emelkedése a fa- és vegyes tüzelés újbóli emelkedését eredményezte, ez egyértelműen kedvezőtlen a belterület levegőminősége szempontjából.

A fűtésből adódóan az alábbi - levegőminőségi határértékkel szabályozott - légszennyező anyagok kibocsátása jelentkezik:

- gáz fűtőanyag esetén : szénmonoxid (CO), nitrogénoxidok (NO_x)
- vegyes tüzelésnél : szénmonoxid (CO), nitrogénoxidok (NO_x),
kén-dioxid (SO₂) és szilárd légszennyező anyagok (hamu, korom).

Közlekedés által okozott légszennyezés

A település belterületén kismértékű átmenő forgalom, és jelentősebb településen belüli, helyi forgalom van. Legjelentősebb a 4205 sz. Kisújszállás-Körösladány összekötő út. Ennek, Dévaványa belterületére jellemző forgalma kb. 4500 jármű/nap. Az út kb. 1,5 km-es szakasza esik a belterületre. A gépjárműforgalom által itt kibocsátott légszennyező anyagok mennyisége:

Forgalmi adatok (2011)		Légszennyező anyagok emissziója		
Gépjármű csoportok	Forgalom jármű/nap	Szénhidrogén-származékok kg/év	Nitrogénoxidok kg/év	Szénmonoxid kg/év
Személygépkocsi és kisteher gk.	3600	4500	2100	25500
Közepes tehergk. és busz	260	325	325	820
Nagy tehergk., tdk. szerelvény, lassú jármű	270	135	1000	2000
Összesen		~ 5 tonna/év	~3,4 tonna/év	~28,3 tonna/év

Az összekötő út melletti, Árpád – Hősök - Körösladányi út út lakóházakra számítással vizsgáltuk (MSZ 21457, MSZ 2160) az immissziós állapotot. Rövididejű koncentráció kritikus szélirány és szélsősebesség paraméterek mellett :

	Szél- sebesség m/s	Szélirány úttengelly el bezárt szöge ^o	Légköri stabilitá s	Rövididejű immissziós határérték és koncentráció µg/m ³	
				CO	NO ₂
60 perces határérték				10.000	100
lakóházak terhelése, R = 15 méterre	1,0	15 ^o	A B F	690 720 930	33 36 48

A közlekedés kedvezőtlen időjárási viszonyok esetén sem okoz a határértéket megközelítő lég-szennyező anyag koncentrációt az út menti lakóépületeknél.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a településen a környezeti levegő nem minősül szennyezettnek.

Bűz, szaghatással járó tevékenységek:

- Szennyvíztelep, 0516/2 hrsz.
nyitott oxidációs árok, nyitott szippantott szennyvíz fogadóhely, nyitott iszapszikkasztó ágyak, távolság lakóterület határától: 800 m
- állati hulladék fogadóhely (709 hrsz. jelenleg bezárva)
belterületen belül, a régi vágóhíd közelében helyezkedik el. A legközelebbi lakóház távolsága kb. 100 m
- állattartó telepek
trágyakezelés miatti szaghatás elsősorban az intenzív tartású telepek esetében

Környezeti levegőminőség:

A településen immissziós mérőhálózati állomás nem működik. A közepes járműforgalom és a jelentős ipari légszennyező források hiánya alapján, a terület jellemzően a „nem szennyezett” levegőminőségi kategóriába sorolható. Határérték-túllépés nem feltételezhető egyik komponens esetében sem.

Védőtávolságok:

A levegő védelmével kapcsolatos 306/2010.(XII.23.)Korm. rendelet az új légszennyező források esetén, a szag- és bűzhatással járó létesítményekre írja elő a védelmi övezet kijelölését, a Környezetvédelmi Felügyelőség eljárása és határozata alapján. A település külterületének északi és nyugati részét nagyrészt lefedik a különböző szintű természetvédelmi oltalom alatt álló területek. Itt intenzív állattartó telep nem létesülhet, a meglévők esetében védőtávolság kijelölését nem láttuk indokoltnak. A meglévő telepek fejlesztése, bővítése, a védett területen kívüli részeken új állattartó telep létesítése esetén az új légszennyező (szag- és bűzhatású) forrás

környezetvédelmi engedélyes eljárása keretében lesz a védelmi övezet meghatározva és kijelölve, ezért a rendezési terven belül ezekre nem írtunk elő védőtávolságot.

A 01276 hrsz. alatti, felhagyott és átmenetileg földdel takart, korábbi települési hulladéklerakó esetében a védőtávolság már jelenleg sem indokolt, mivel a rekultiváció folyamatban van. Azt követően szintén nem lesz szükség védőtávolság kijelölésére.

A szennyvíztelep jelenlegi technológiája (hagyományos szennyvízkezelés, folyékony települési hulladék aerob kezelése 500 m³/d kapacitásig) alapján 500 m védőtávolság szükséges.

A bővítést és korszerűsítést követően 200 m védőtávolságot biztosítunk, ehhez tartozóan a technológia követelménye:

- teljes oxidációs eleveniszapos berendezés
- nyitott iszapkezelés nélküli technológia
- zárt, szagtalanítóval ellátott berendezés a tengelyen beszállított települési szennyvíz fogadására és előkezelésére
- zárt, szagtalanítóval ellátott egyéb kezelő berendezések

A levegővédelmi okból kijelölt védőtávolságon belül lakóházak és intézmények nem lehetnek, és a gazdasági-ipari területen belül élelmiszer-előállító üzem nem lehet, a mezőgazdasági és egyéb, ipari célú használat nem korlátozott.

Javasolt védőtávolságok:

- szennyvíztelep, 06516/2 hrsz. jelenlegi technológia mellett	500 m
fejlesztést követően	200 m
- állati hulladék gyűjtőhely (0752/13 hrsz. tervezett)	szennyvíztisztító védőterületén belül

Szemponatok és javaslatok:

- Az alföldi területekre jellemző, hogy a mezőgazdasági eredetű szálló, ill. ülepedő por koncentrációja magas. Az ipari és közlekedési légszennyezés, e tekintetben szerencsésen alacsony volta miatt ez meghatározza a levegőkörnyezet minőségét. Javasolt a dűlők és az utak mentén levő fasorok megóvása, fejlesztése, a belterületi zöldövezetek fejlesztése.
- A külterületi majorok, állattartó telepek körül a tájba illeszkedő fasor kialakítása, ill. a meglévők megtartása javasolt.
- Szilárd tüzelés esetén: a korszerű tüzelőberendezések alkalmazása, és a szomszédos épületek átlagos gerincmagasságát legalább 0,5 méterrel meghaladó, tüzeléstechnikailag méretezett kémények létesítése. Új épületek használatbavételi eljárásainál javasolt megkövetelni a tüzelőberendezések minőségi bizonylatát a $Q_{TH} = 140$ kW névleges hőterhelés alatti tüzelőberendezéseknél. Az ilyen tüzelőberendezések körében a 306/2010.(XII.23.)Korm rendelet a település jegyzőjének biztosít levegővédelmi hatáskört. A $Q_{TH} = 140$ kW névleges hőterhelés fölötti tüzelőberendezések létesítésekor a környezetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.

- Az ipari-gazdasági terület tervezett bővítése során, szag- bűzhatású tevékenységek telepítése nem megengedhető. Az engedélyezett új légszennyező források megfelelnek a határérték és az „elérhető legjobb technika (BAT)” követelményeinek. Az ipari, mezőgazdasági célú létesítmények engedélyezése során, az illetékes környezetvédelmi felügyelőség, az építési eljárás során szakhatósági jogkörében eljárva biztosítja a környezetvédelmi előírások teljesülését.
- Az ipari-gazdasági terület kialakításakor a külterület, azon belül is a Natura 2000 védett területek felé a tájba illeszkedő fasor kialakítása, ill. a meglévők megtartása javasolt.
- A Körös-Maros Nemzeti Park által kezelt, országos jelentőségű védett természeti területeken a 4/2011.(I.14.) VM rendelet 4. melléklete szerinti levegőminőségi értékek fenntartása a cél. A védett terület R=500 m sugarú környezetében esetleg tervezett új légszennyező források létesítése esetén pedig a hivatkozott rend. szerinti, az ökológiai rendszereket védő levegőminőségi értékek teljesítése a követelmény.

Zaj- és rezgésvédelem

Zajvédelmi követelmények :

A megengedett zaj- és rezgésterhelési határértékeket a 27/2008.(XII.3.) KvVM-EüM együttes rendelet határozza meg.

Zajt kibocsátó ipari és szolgáltató létesítményekre, üzemi telephelyekre:

A település belterületének besorolása egységesen " Lakóterület (kisvárosias, falusias, telepszerű beépítésű) ", melyre az ipari és szolgáltató létesítményekből származó zajterhelés megengedett mértéke:

nappal (06-22) : 50 dB(A)

éjjel (22-06) : 40 dB(A)

A külterületen , mg. majorokban levő lakásként is használt tanyaépületek, más védendő létesítményekre:

nappal (06-22) : 60 dB(A)

éjjel (22-06) : 50 dB(A)

Közlekedési eredetű zajterhelés megengedett mértéke (új létesítményekre, ill. a megváltozott terület-felhasználás esetére):

Helyszín: belterület (Kisújszállási, Sport, Árpád, Hősök és Körösladányi út)

Út jellege: 4205. összekötő út

Védendő terület jellege: lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias beépítésű)

nappal (06-22) : 60 dB(A)

éjjel (22-06) : 50 dB(A)Üzemi és szolgáltató létesítmények zajemissziója :

A lakóterületen belüli kisvállalkozások, szolgáltató létesítmények, a mezőgazdasági tevékenységhez csatlakozó géptároló és egyéb telephelyek okoznak zajkibocsátást.

Határérték feletti zajkibocsátás korábban a Rizshántoló üzemnél és a Szarvasi Vas- és Fémipari Kft. telephelyénél volt. Ez utóbbi tevékenysége megszűnt, a rizshántolóé megváltozott. Jelenleg nem ismert, folyamatosan határérték feletti zajt kibocsátó telephely. Határérték feletti zajkibocsátás miatt hatósági eljárásról, zajbírság kiszabásáról nincs tudomásunk.

Lakossági szolgáltató létesítmények, a kereskedelmi és vendéglátó létesítmények határérték feletti zajterhelést nem okoznak. Alkalmanként előfordul zenezszolgáltatás miatti zajpanasz a vendéglátó létesítményeknél.

A lakókörnyezetet határérték feletti közlekedési zaj nem terheli. Összességében megállapítható, hogy a települési környezet zajállapota kedvező, határérték feletti zajterhelés sem az üzemi, szolgáltató, sem a közlekedési forrásokból nem ered.

Közlekedési zajterhelés:

Legjelentősebb forgalom a településközpontban és a Körösladányi úton folyik, ennek döntő része helyi forgalom. A környezeti állapot vizsgálata keretében számítással vizsgáltuk az út menti lakóházak zajterhelését.

A védendő homlokzatok átlagos távolsága az út tengelyétől: $R = 15 \text{ m}$

Jármű zaj-kategória	Napszak	Óra-forgalom	Számított hangnyomásszint	Zajterhelési határérték
		jármű/óra	dB(A)	dB(A)
I.	nappal (06-22)	157	62,3	60
II.		32		
III.		13		
I.	éjjel (22-06)	31	55,4	50
II.		6		
III.		3		

* Megjegyzés:

Jármű zajkategóriák:

- I. személygépkocsi, kis tehergépkocsik (3,5 t alatt), mopedekek
- II. autóbusz, tehergépkocsi, motorkerékpár
- III. csuklós autóbusz, nehéz tehergépkocsi, teher gk. szerelvény, lassú jármű

A települési fő közlekedési utak mentén kissé magasabb a zajterhelés a határértéknél, de ennek mértéke messze elmarad a forgalmasabb főutakétól. (A határérték csak új terület-felhasználás vagy új út esetén kötelezőérvényű.)

A vasúti mellékvonal forgalma csak a nappali időszakban okoz zajterhelést, de ennek mértéke igen alacsony: a sínpár tengelyétől 25 méterre, nappal $L_{AM} = 49$ dB(A), amely a zajterhelési határértéket nem közelíti meg.

Zajvédelmi szempontok és javaslatok:

- Az ipari-gazdasági terület fejlesztésénél, a gazdasági terület és a lakóterület közötti elválasztás, zajvédelmi célú elhatárolás (védőtávolság, védő fásítás) javasolt. Létesítéskor teljesítendő zajkibocsátási határérték: $L_{th} = 50/40$ dB(A) (nappal/éjjel) a lakóházak védendő homlokzataira, és a lakótelkek beépítési vonalára. A kegyeleti okból védendő temető területére $L_{th} = 50$ dB(A) zajterhelési határérték figyelembe vétele szükséges.
- A mezőgazdasági üzemi területet és lakóházakat is tartalmazó majoroknál, a lakó funkciót szolgáló telkeket a „gazdasági terület”-en belüli, védendő épületekként javasolt védeni. Ilyen pl. a Kősziget.
- A gazdasági terület kialakítása során javasolt a mikro vállalkozások részére is telephely lehetőséget biztosítani, hogy ezeknek a vállalkozások a fejlődése ne a lakóterületen, saját lakóháznál történjen, hanem lehetőség legyen a lakókörnyezetet zavaró tevékenységeknek az ipari területre települni. Ezzel együtt javasolt korlátozni a kisvárosias és kertvárosias lakóterületeken az ipari, szolgáltató tevékenységet.

Hulladékok kezelése

Veszélyes hulladékok:

A keletkező veszélyes hulladékok döntő része a mezőgazdasági üzemek, vállalkozások állattartási, valamint a MOL bányászati tevékenységéből származik. Kisebb mennyiségben keletkeznek az ipari gyártási tevékenységből, karbantartásból, valamint az egészségügyi ellátásból.

- Gazdasági tevékenységből származó veszélyes hulladék
Az üzemi, szolgáltató tevékenységekből eredő veszélyes hulladékok gyűjtése, ártalmatlanítása, nyilvántartása a termelők feladata, amelyet az erre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően végeznek is. A veszélyes hulladék termelők telephelyeiről a hulladékokat elszállítják, kezelés ezeknél nem történik. A területen veszélyes hulladékok nem megfelelő kezelése által okozott, vagy a korábbi termelő tevékenységekből hátrahagyott környezetszennyezés nem ismert.
- Egészségügyi veszélyes hulladék
A településen keletkező egészségügyi hulladékok éves mennyisége kb. 100 kg
A gyűjtést-szállítást az önkormányzati intézményektől a Septox Kft. végzi. Az Önkormányzati egészségügyi intézményekben (Védőnői Szolgálat,

Strandfürdő) keletkezett egészségügyi veszélyes hulladékok mennyisége 2011-ben 22 kg volt

- **Állati eredetű (lakossági) hulladék**
A lakosságnál keletkező és a lakosság által kiszállított hulladék mennyisége 18 tonna, egyéb gazdasági szervezetek által beszállított mennyiség 7 tonna. A települési gyepmesteri telepről az állati eredetű veszélyes hulladékok szállítását az ATEV Fehérjefeldolgozó Zrt. végzi. A települési dögtelepen kihelyezett zárt konténerben összegyűjtött állati eredetű veszélyes hulladékok az ATEV Zrt. Debrecen-Bánk fehérje-feldolgozójába kerülnek ártalmatlanításra.

Gyepmesteri telep:

A gyepmesteri telep a település belterületén, a Gyomai út 1. sz. alatt, a korábbi vágóhíd mögötti területen helyezkedik el. A lakosságtól és az állattartó telepektől átvett állati hullát és hulladékot hullakamrában, konténerben tárolják. Elszállítás: értesítés alapján az ATEV szállítja el, általában heti egy alkalommal

Hiányosságok: Belterületen belül, lakóövezet közelében helyezkedik el. Rovarmentes tárolóhely és fertőtleníthető, mosható felület nem biztosított, a vállalkozásoktól átvett hulladék helyszíni mérése nem lehetséges. A helyszín miatt, korszerűsítést követően sem felel meg a környezetvédelmi előírásoknak. Jelenleg a telepet bezárták, nem fogad hulladékot.

Kommunális hulladékok:

Kommunális, szilárd hulladékok

Az évente keletkező hulladék (2011. évi adat):

EWC 20 03 01 egyéb települési hulladék	
- lakosságtól, gyűjtőjárművel beszállított:	1454 tonna/év
- közületi, vegyes települési:	208 tonna/év
EWC 20 03 07 lom hulladékok	
- lomtalanítási hulladék	26 tonna/év

A keletkező kommunális hulladékokat a gyomai Közszolgáltató Kft. szállítja el. A településen szervezett hulladékgyűjtés van, heti rendszerességű elszállítással, a gyomaendrődi regionális hulladéklerakó telepre.

Biológiailag lebomló hulladékok

EWC 20 02 01 kerti és parkokból származó, biológiailag lebomló hulladékok	
- zöldhulladék	546 tonna/év

A biológiailag lebomló, zöld hulladékokat havi rendszerességgel gyűjtőjárással szállítják el. Kezelésük az Organoferm Kft. által, a dévaványai komposztáló telepen történik. Kezelés: hasznosítás, komposzt előállítás.

Szelektíven gyűjtött hulladékok

A településen gyűjtőszigetek nincsenek kialakítva. A hasznosítható, szelektíven gyűjtött hulladékokat gyűjtőjárással, havi rendszerességgel szállítják el, közvetlenül a lakásoktól. A gyűjtés fóliazsákban történik, a különböző frakciókat (műanyag, papír, üveg, fém) együtt gyűjtik. A gyűjtést és azt követően a válogatást a Bio Sales Kft. végzi, a közszolgáltatóval kötött szerződés alapján. Éves mennyiség, frakciók vegyesen: 20 tonna/év

Kommunális folyékony hulladék

EWC 20 03 04 emésztőgödrökből származó iszap és szennyvíz)

A kommunális folyékony hulladék (szippantott szennyvíz) elhelyezése helyben, a szennyvíztisztító telepen történik. Szennyvíz szikkasztása a településen nem engedélyezett.

Települési hulladéklerakó

Dévaványa Város Önkormányzata tulajdonában van a települési hulladéklerakó, amely a település északi részén helyezkedik el, a városhatártól kb. 700 m-re, megközelítése a Borszegi úton keresztül történik.

Helyrajzi száma:	01276
A telep területe	7 ha
Az eddigi lerakott hulladék becsült mennyisége:	8.000 tonna

A települési hulladéklerakó a környezetvédelmi hatóság határozata alapján 2002.-ben bezárásra került. A telepen a környezetvédelmi hatóság által előírt műszaki megfigyelő rendszer üzemel (négy db megfigyelő kút), a talajvízszint állapotának havi rendszerességgel történő mérése és rögzítése történik, akkreditált laboratóriummal vízvizsgálatok készülnek, a mérések eredményéről éves összefoglaló jelentést készít a környezetvédelmi hatóság részére.

A környezetvédelmi hatóság kötelezése alapján a lezárt lerakót legkésőbb 2012. december 31.-ig rekultiválni kellett. A hulladéklerakó rekultivációjának megvalósítása, a DAREH (Dél-Alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer) társulásának szervezeti keretein belül jelenleg van folyamatban.

A tervek előkészítéséhez szükséges pénzügyi forrást a szervezet pályázat útján elnyerte, ezt követően eredményesen kidolgozott tervekkel és KEOP 7.2.3.0 pályázattal lehetőség nyílik további uniós forrás elnyerésére, a több települést érintő rekultivációs programok megvalósítására.

Hulladékkezeléssel kapcsolatos szempontok és javaslatok:

- A hulladékgazdálkodásról szóló törvény előírásai alapján, a lerakásra kerülő hulladék biológiailag lebomló szervesanyag-tartalmát a 2000. évi szinthez képest 2014.07.01.-ig 35%-ra kell csökkenteni. A hulladékká vált csomagoló anyagok újrahasznosítási aránya érje el az 50%-ot.
- A szelektív gyűjtés és hasznosítás érdekében a meglévő gyűjtési rendszer fenntartása és fejlesztése javasolt.
- A komposztálható hulladékok külön gyűjtése és kezelésük biztosítása („zöld kuka”) mellett, a lakosság tájékoztatása és a komposztálható, szerves hulladékoknak kommunális hulladék közé helyezésének tiltása javasolt. A falusias lakóterület miatt célszerű a házi komposztálás és a saját kertekben való hasznosítás. A meglévő komposztálótelep további működtetése a begyűjtött zöldhulladék hasznosítása mellett a szennyvíziszap komposztálás miatt is előnyös és fontos.
- A hulladék gyűjtését végző közszolgáltatóval közösen egy hulladékudvar működtetése javasolt. Itt a szelektíven gyűjthető, a komposztálható, a lakosságnál és intézményeknél keletkező veszélyes hulladékok, valamint a lomtalanítási hulladék fogadása, begyűjtése történjen. A hulladékudvar helye, a komposztáló telep mellett, a 0752/13 hrsz. területen van tervezve. Célszerű a szennyvíztisztítóhoz minél közelebb telepíteni ezen a területen belül, mert így bizonyos védőtávolság is kialakul.
- Az építési-bontási hulladékok fogadását, kezelését is szükséges megoldani, ez szintén a hulladékudvaron van tervezve.
- A lakosságnál keletkező állati hulladékok, tetemek elhelyezésére szükséges az előírásoknak megfelelő begyűjtő helyet elhelyezni és kialakítani, a jelenlegi helyett. Az új begyűjtőhely a 0752/13 hrsz. területen, a tervezett hulladékudvar mellett valósulhat meg. A zárt, hűtött gyűjtés miatt a környezeti zavaró hatás nem jelentős, de 150 m védőtávolság kijelölése javasolt.
- Az állattartó telepen keletkező hulladékok, valamint a háztáji állattartás során keletkező nagy testű (50 kg feletti) állati hullák elhelyezéséről az állattartó saját felelősségi körében gondoskodjon. (beszállítás az ATEV-hez Hódmezővásárhelyre)

Vízvédelmi szempontok

Felszíni vizek

A szennyvíztelepi kezelt szennyvíz befogadója a XXXIX. jelű belvízlevezető csatornán keresztül a Katalszeg-Folyáséri csatorna.

Vízminőség területi kategória, 28/2004.(XII.25.)KvVM. rend. szerinti „**általános**”

Felszín alatti vizek :

A település és a terület szennyeződés-érzékenységi besorolása a 219/2004.(VII.23.)Korm. rendelet 2. sz melléklete szerint:

Település szennyeződés érzékenységi besorolása:	A – fokozottan érzékeny
Terület szennyeződés érzékenységi besorolása:	A – fokozottan érzékeny
Intézkedési szennyezettség határérték:	C_i = C₁

Felszín alatti vizet veszélyeztető források:

- a lakossági meglévő és nem vízzáró szennyvízgyűjtő aknák, illegális szikkasztások,
- állattartó telepek trágyatárolói
- a még nem rekultivált, műszaki szigetelés nélküli települési hulladéklerakó telep

Tengelyen beszállított települési szennyvíz kezelése

A gyűjtőaknában gyűjtött kommunális és szociális folyékony hulladékokat szippantó kocsival szállítják be a szennyvíztelep fogadó műtárgyába, a telep állattartási és ipari eredetű folyékony hulladékokat nem fogad.

A kihordásos szennyvíz fogadására szolgáló műtárgyak az alábbiak: lefejtő akna, rácsakna, iker kialakítású levegőztető akna

Szennyvízelvezetés és -kezelés

A településen szennyvíztisztító telep üzemel. A belterület 98%-ban csatornázott, de a rákötések aránya ettől elmarad.

A csatornahálózaton érkező szennyvíz fogadására és további kezelésére szolgáló műtárgyak:

- Gépi rács,
- mélylevegőztető,
- oxidációs árok,
- Dorr utóülepítő, klórozó medence,
- iszapszikkasztó ágyak,
- iszapprés, depóniatér.

A tisztító telep technológiája jelenleg nem képes határértékre megtisztítani az érkező szennyvizet. A telep bírságos a szerves anyag, ammónium-N, szulfát, foszfát komponensek tekintetében.

A Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002.(II.27.) Korm. rendeletben Dévaványa önálló agglomerációként, az alábbi besorolással szerepel:

Dévaványa   8.840 LE

A rendelet szerint, 2000-10.000 LE között a települési szennyvíz elvezetését, biológiai tisztítását és az ártalommentes elhelyezést 2015.12.31-ig kell megvalósítani.

A szennyvíztelep korszerűsítése során a figyelembe vett, 200 méter védőtávolság biztosításához az alábbi technológia követelményt kell teljesíteni:

- teljes oxidációs eleveniszapos berendezés
- nyitott iszapkezelés nélküli technológia
- zárt, szagtalanítóval ellátott berendezés a tengelyen beszállított települési szennyvíz fogadására és előkezelésére
- zárt, szagtalanítóval ellátott egyéb kezelő berendezések

Tisztítási követelmény:

A befogadó nem állandó vízfolyásnak minősül, ezért a tisztított szennyvíz minőségének a 28/2004.(XII.25.) KvVM rendelet 2. sz. melléklet „3. időszakos vízfolyás befogadó”-ra vonatkozó kibocsátási határértéknek kell megfelelnie.

Felszíni és felszín alatti vizek védelmével kapcsolatos szempontok és javaslatok:

- Új létesítéseknel megfelelő közműoptló (zárt, vízzáró gyűjtőakna) létesítése.
- Tanyáknál a szennyvizek zárt gyűjtőaknában gyűjthetők, szippantással ürítve a szennyvíztelepre. Kommunális szennyvíz szikkasztásos elhelyezése nem megengedett.
- Belterületen növelni kell a rákötési arányt, a szennyvízcsatornával ellátott területeken.
- A szennyvíztelep korszerűsítése, bővítése javasolt, hogy a tisztított szennyvíz feleljen meg az előírt határértékeknek.
- A fürdő használtvíz-elvezetésénél, a rendelkezésre álló tavat hűtő- és utótisztító funkcióra célszerű felhasználni és ennek műszaki feltételeit kialakítani.
- A terület, a felszín alatti vizek tekintetében a fokozottan érzékeny, „**A – fokozottan érzékeny**” területi kategóriába tartozik. ezért a kockázatos anyagok közvetett bevezetése sem megengedett. Ennek megfelelően a szikkasztás alapvetően tiltott a település teljes területén.
- Állattartó létesítményeknél az almos- és a hígtrágya tárolása, valamint a silózás csak vízzáró szigetelésű műtárgyakon, a trágyaszarvas elhelyezése vízzáró agyagrétegen lehetséges, a csurgalékvizek elfolyásának megakadályozásával.
- A hígtrágya elhelyezésénél a szántóföldi hasznosítás a cél, az elhelyező területek nem érinthetik vízkút védelmi övezetét. A kijuttatási technológia megválasztásával és az egységnyi területre jutó tápanyagbevitel korlátozásával biztosítani kell, hogy a felszín alatti vizek ne szennyeződjenek.